

ב"ה

לווח יומי הלכה למעשה

עם פרטי ההלכות והמנהגים
לחג הפסח ה'תש"פ

חלק א'

יו"ל על ידי
בד"צ דק"ק קראון הייטס
כאן צוה ה' את הברכה

כאשר תעבירו את ימים המיוחדים האלו, בוודאי תהנו מתוכנו העשיר והנהדר של הלוח היומי, שמנחה אתכם בכל ההלכות הנצרכות - שלב אחרי שלב - לפי סדר היום.

נא הביעו את הוקרתכם למאות שעות העבודה שהושקעו המפיקים, הכותבים, העורכים, מתרגמים, מעצבים והמפיצים, והרימו תרומה להשתתפות בהוצאות הרבות, באמצעות האתר

www.daytodayguide.com

באתר ניתן לקבל פרטים גם על מבצע המנויים ללוח היומי לשנת תש"פ

לתמיכה ברבני השכונה בקרו באתר www.crownheightsconnect.com

האתר הוקם על ידי ידידי הבד"צ

כמו כן ניתן ליצור קשר בטלפון: 347-465-7703

לוח יומי

הלכה למעשה

עם פרטי ההלכות והמנהגים

לחג הפסח

ה'תש"פ

מיום רביעי, ז' ניסן
עד יום ועש"ק, ב' דחג הפסח

נערך על-פי שיעורים שנמסרו
מהמרא-דאתרא וחבר הבד"צ
הרב יוסף ישעי' ברוין שליט"א

פתח דבר

על-פי בקשת רבים, מתפרסם בזה – מטעם הבד"צ – לוח הלכות ומנהגים לקראת חג הפסח, במתכונת של לוח יומי, מחמת קוצר היריעה והזמן לא באו כי אם עיקרי הלכות והמנהגים ללא מ"מ וציונים. מקורות להמובא בפנים ניתן למצוא בשולחן ערוך ונו"כ. הגדה של פסח עם חידושים וביאורים, ספר המנהגים-חב"ד. לוח כולל חב"ד. שיחות מאמרים ואגרות קודש. ועוד ועוד. כל הלכה הוזכרה בהזדמנות הראשונה המתאימה, אם כי כמה פעמים רלוונטיות גם לימים הבאים, כפשוטו.

* * *

בשיחת יום ב' דר"ה תשנ"ב נאמר: "מצינו לאחרונה, שמדפיסים בלוחות השנה כמה וכמה הלכות השייכות לאותו הזמן, הלכות הצריכות, שתועלת מיוחדת בזה בפרט לאלו שאין להם ספרים מאיזו סיבה שתהי, או שיש להם ואינם יודעים היכן לחפש וכיו"ב, שע"י העיון בלוחות אלו – ע"ד לוח כולל חב"ד (ובב' האופנים או כפי שהוא תלוי על הקיר, או בתור ספר קטן) שמלוקטים בו המנהגים וההלכות הצריכות – מוצאים בנקל את ההלכות האמורות. ולכן דבר נכון ביותר הוא שכאז"א יעיין בלוחות הנ"ל, באופן שכל ההלכות דימים אלו יחקקו בזכרונו, מפני שלפעמים כשמתעוררת שאלה בזה נמצאים במעמד ומצב שאסור להפסיק ולשאול, או שאין את מי לשאול, ויתירה מזו – לפעמים אינו יודע כלל שצריך לשאול".

* * *

כרגיל בכגון דא, נדפסו כמה תזכורות מענייני "הלכתא למשיחא"¹, מתוך

1 במדור "הלכתא למשיחא" נזכרו לפעמים גם דיני טומאה וטהרה, והוא ע"פ המבואר בתניא (אגה"ק סכ"ו – קמג, א) שלמיתו המשיח יצטרכו לידע הלכות טומאה וטהרה. (ומצות בטלות לעת"ל – היינו בתחה"מ דוקא. ואכ"מ). וכ"מ מזה שהובאו הלכות אלו ברמב"ם ביד החזקה, דאל"ה מאי דהוה הוה (וכפי שהוכיחו עד"ז בכ"מ – ראה לדוגמא שו"ת הרי בשמים ח"ג סע"ה. ולהעיר, שמשנה"ק שם בדין תק"ש בכ"מ ש"ב ב"ד שהביאו הרמב"ם – יש ליישב ע"פ שיחת ליל ג' דחה"ס תשמ"ח). ולהעיר גם מצורת הבית להתול"ט (יחזקאל מב, כ) בטעם התרחבות גבולי הר הבית לעת"ל. וכן מוכח גם ממאמר הגמ' שדיני נגיעים ואהלות יקרין בעוה"ז, וקפויין – היינו קלים להבנה (חדא"ג מהרש"א שם. בניהו שם) – לעוה"ב. (אבל ראה מה שפ' במאירי שם. וראה גם הגהות יעב"ץ ומלא הרועים שם). ועפ"ז, קיום היעוד "את רוח הטומאה אעביר וגו'" (בשלימות עכ"פ) הוא בתקופה שני' דימוה"מ, בתחה"מ, וכמובן מכ"מ. וראה גם לקו"ש ח"א ע' 221. סה"מ מלוקט ח"ב ע' רפ. סה"ש תנש"א ח"ב ע' 576 ובהערות 9-108. ועוד. ולהעיר מאג"ק ח"ז ע' שנו. ואכ"מ בזה. (ומש"כ בלקו"ש חכ"ה ע' 263 שלא יצטרכו ללמוד גם הל' שבת – בפשטות קאי בתקופה שני' דוקא. אבל, לפ"ז צ"ע הכוונה בהע' 51 שם, שכפה"נ ר"ל שהל' שבת ונדה לא נז' בתניא שם. ועצ"ב החילוק). כן להעיר מדין נט"י בזה"ז בכדי שיהיו רגילים לאכול בטהרה לעת"ל (שו"ע אדה"ז סי' קנח ס"א). וראה גם ב"ח יו"ד סוסי' קפג – לענין נדה אחרי שיבנה המקדש. (אבל באג"ק ח"ג ע' קנש שגם בתקופה ראשונה דימוה"מ ל"ש טומאת נדה, משא"כ שאר טומאות. וראה גם לקו"ש ח"ד ע' 27 הע' 59. וי"ל). וראה זה פלא, בס' שערי ג"ע (אורח צדיקים דרך ז) שבסוף אלף הששי יתנוצץ אור תוס"ש ויעביר רוח"ט ויהיו קצת מצות בטלות כגון פרשיות טומאה וטהרה וכו'.

[הנה, בתניא שם (קמה, ב) שהנגלות יהיו גלויים וידועים לכל איש ישראל בידיעה בתחלה בלי שכחה וא"צ לעסוק בהם. ומשמעות הדברים, שע"ל הלימוד בהם תחילה, פ"א עכ"פ, אבל א"צ עסק. וכן פי' בלקוטי ביאורים (קארף). וכ"מ גם בסה"ש תנש"א (שם). וכן לעיל שם ע' 575, שהדגיש תיבת "לעסוק".] וכ"ה להדיא בר"ד משיחת ש"פ צו תשמ"ח. וראה גם ר"ד אחו"ק תשמ"ח).

אמנם, בהמשך הענין, ש"גם אפשר וקרוב הדבר שידעו מפנימיות התורה כל גופי התורה הנגלית כמו אברהם אבינו ע"ה ולכן א"צ לעסוק בהם כלל". (ורק ערב רב שלא יזכו למטעם מאילנא דחיי שהוא פנימיות התורה צריכים לעסוק במשנה להתיש כח הס"א הדבוק בהם). ור"ל, שלפי ב' זה, ת"ח א"צ כלל ללמוד הנגלות לעת"ל, והיינו גם ללא התעסקות. (עיי"ש בסה"ש בהערה 89. לקוטי ביאורים שם. וראה בשער האמונה פנ"ו בארוכה. וצע"ק שבכ"מ מבואר להדיא ע"ד לימוד הנגלה לעת"ל – ראה לקו"ש חט"ז ע' 39 בשוה"ג להע' 45. ר"ד משיחת יום שמח"ת תשמ"ח. כ"ח חשון תשנ"ב. וכ"ה בכמה

ציפיה ותשווקה לגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש², שאז אפשר יהיה לקיימן כפשוטן להלכה למעשה מיוסד על הוראות כ"ק אד"ש בריבוי שיחות, ומהן:

"מדובר כמ"פ לאחרונה, אז לויט אלע סימנים שטייען מיר היינט אויף דעם שוועל פון דער גאולה, ווען "הנה זה (משיח) בא", ותיכף ומיד רגע לאח"ז – כבר בא. דערפון איז אויך מובן בנוגע צו דער עבודה פון אידן וואס פאדערט זיך. . אז א אידן'ס אויפפירונג אין אלע ענינים אין זיין טאג טעגלעכן לעבן אויך בזמן הזה תיכף ומיד פאר דער גאולה – איז מעין ובדוגמת דעם לעבן און הנהגה פון אידן בימות המשיח ממש. [וואס דאס איז אויך די **הדגשה המיוחדת בתקופה האחרונה בהנוגע דעם לימוד פון "הלכתא למשיחא", די הלכות וואס זיינען נוגע צו דעם לעבן פון אידן בזמן הגאולה**]³."

"מוסיפים גם בהתשווקה והגעגועים להגאולה. . שענין זה נעשה גם ע"י ההוספה בלימוד התורה בעיני הגאולה וביהמ"ק, אשר, הלימוד בענינים אלו ממחר ומזרז עוד יותר קיומם בפועל ממש, כך, שמהלימוד יוצאים תיכף ומיד לפגוש את משיח צדקנו, ואומרים לו שזה-עתה סיימו ללמוד כמה הלכות הקשורות עם ביאתו! נוסף לכך שכיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא", נכללים ב"הלכות הצריכות לה" [לנשים] בכל יום כו"כ דינים הלכות קרבנות וכיו"ב"⁴. "דער אויבערשטער בעט זיך ביי אידן אז זיי זאלן זיך עוסק זיין ב"סדר קרבנות". . ובכלל זיך עוסק זיין בתורת עולה כו' (וואס דורכדעם איז כאילו הקריב כו') – און דאס וועט ברענגען דעם הקריב עולה וכו' **כפשוטו** – המלך המשיח כו' בונה המקדש כו' וחוזרין כו' מקריבין קרבנות כו' ככל מצותה האמורה בתורה במהרה בימינו ממש, וכנ"ל – ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו כו' כמצות רצונך"⁵.

מאמרי דא"ח – ד"ה והמשכילים יזהירו תש"כ. הבאים ישרש תשל"ח. השמים כסאי תשמ"ח. ואולי הדיוק בתניא שם רק **גופי** התורה הנגלית" (וכמ"ש לפנ"ז בתניא שם, ש"יהי' גם עיקר עסק התורה ג"כ בפנימיות המצות וטעמיהם הנסתרים". ועד"ז הוא בכ"מ (ראה גם סה"ש תש"ד ס"ע 107 ואילך. סד"ה והי' ביום ההוא תשכ"ב. ועוד). ולהעיר מהמבואר בכ"מ (ראה דרך חיים סח, ד. חיים אדם לברך תרל"ח פכ"ג. סה"מ מלוקט ח"ה ע' עדר) במעלת לימוד הנפלאות דתורה מתוך גליא דתורה, בבחי' "ותלמודו בידו"), משא"כ הפרטים המסתעפים, וכן שקו"ט ופלפולא דאורייתא, לאפשא לה בנגלה דתורה (ראה לקו"ש חכ"ז ע' 240. ולהעיר מד"ה הנה ישכיל עבדי תשל"ב בתחילתו. ולהעיר גם מסה"ש תש"נ ע' 357. וצ"ע בסה"ש תשנ"ב ס"ע 27 (ואילך), ששקו"ט בתושבע"פ יבטל לעת"ל. ובפשטות י"ל, שהכוונה שם לעמל ויגיעה ("במחשכים הושיבני") לברר ההלכה, שזה ל"ש לעת"ל – ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי דרושים לפסח (ע' קד). ואולי קאי בתקופה שני' דוקא. ועד"ה הנת' בסה"ש שם ע' 510 – ראה בכ"ז קובץ העו"ב לך וחי"ש תשע"ה. ועצ"ע, שבשער האמונה שם מפורש ששיח לא ישפיע נגלה. וצ"ע. וראה גם שיחת אחש"פ תשמ"ו. ולהעיר משיחת ליל ח"י אלול תשמ"ב).

ועוד כתב באו"א בתניא שם (לפנ"ז), ש"למעשה יהיו צריכים [ערב רב] לפרטי הלכות איסור וטומאה **יותר מישראל** שלא יארע להם פסול וטומאה ואיסור כי לא יאונה כו'". ולכאו' לפי בי' זה, עדיין צריכים לפרטי ההלכות, אבל לא כמו בערב רב. וילע"ע.

2 ובס' שערים מצוינים בהלכה עמ"ס זבחים ש"ל ז"ע (מכת"י אאמו"ר, ובתוספת נופך מאחמו"ר הרה"ג הרמ"ש שליט"א) בפתיחה, האריך מאד בגודל החיוב ללמוד דיני הקרבנות הנהוגים לעת"ל. ובתוך הדברים הביא פרפרת נאה מס' אמרות טהורות (תהלים קיט, קסו) על מארז"ל (שבת לא, ב) שבשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו וכו' צפית לישועה לפלגת בחכמה כו', וצ"ב מה ענין זל"ז. וגם למה לא אמר "פלפלת בתורה". אלא דשניהם ענין אחד, שאם ישיב שציפה לישועה, ישאלו אותו "פלפלת בחכמה", דחכמה זה סדר קדשים (כמבואר בשבת שם), דהיינו אם למד סדר קדשים, שהמצפה לישועה מפלפל בסדר קדשים, כי זולת זה על כרחך לא ציפה לישועה, דהא בהא תליא, והמצפה לישועה מפלפל בחכמה.

3 שיחת שמח"ת תשנ"ב – סה"ש תשנ"ב ע' 39. – חלק מההדגשות אינן במקור.

4 משיחה לנשי ובנות חב"ד, ספר השיחות ה'תש"נ כרך ב ע' 485.

5 לקוטי שיחות חלק יח ע' 341.

לוח יומי

ז' ניסן – אסרו חג כ"ג ניסן

הערה כללית: הזמנים שנכתבו כאן הם לשכונת קראון הייטס. כיון שאי אפשר לצמצם, וישנם כמה גורמים היכולים להשפיע על הדיוק בזה, לפיכך ראוי להקדים [או לאחר, לפי הענין] את הזמן במידת-מה – ולא לחכות לרגע האחרון.¹

יום רביעי, ז' ניסן

ערבית (אור ליום רביעי): קידוש לבנה.²

אחרי תפילת שחרית (ותהלים) אומרים "ביום השביעי נשיא לבני אפרים וגו'" ואח"כ ה"יהי רצון".

מצוה על כל אחד ואחד שילמוד הלכות הרגל קודם הרגל עד שיהיה בקי בהם וידע המעשה אשר יעשה.

הלכתא למשיחא: בקשר לחנוכת ביהמ"ק השלישי, כתוב ביחזקאל³: "וכן תעשה בשבעה בחדש מאיש שגה ומפתי וכפרתם את הבית". ובפירוש הפסוק – הנה לפירש"י שם, יתחילו לעתיד שבעת ימי המילואים בר"ח ניסן ויגמרו בז' בניסן.⁴

הלכתא למשיחא: כתב הרמב"ם: כל ישראל מזהירים להיות טהורים כל רגל מפני שהם נכונים להכנס למקדש לאכול קדשים⁵. ובפרט, לפני הפסח, שכל ישראל,

(1) נתבאר בארוכה בכינוס תורה בבית חיינו "770", חוה"מ פסח תשע"ח.
(2) על פי הקבלה אין לקדש הלבנה עד אחר ז' ימים למולד. וראה ספר השיחות תשנ"ב ח"א ע' 68. וש"נ.

ולהעיר, בנוגע ההמתנה למוצאי שבת, הנה ברמ"א אר"ח סת"כ 1 – והובא בשיחת ש"פ נח תשנ"ב (סה"ש תשנ"ב שם) – שאין להמתין למוצ"ש באם הוא אחר יו"ד לחודש. ולכא' הכוונה, מילתא בטעמא, יו"ד למולד ולא לחודש. וכ"ה להדיא ביוסף אומץ יזפא סתע"ב. ולהעיר שבמג"א שם ב' אופנים בדבר: שאין להמתין רק אם מוצ"ש אור ל"א (ואולי – רק כשהוא אור ל"ב, עיי"ש), או אפי' כשמוצ"ש אור ליו"ד. אבל למסקנא הכוונה דוקא באופן שמוצ"ש אור ל"א. וכן מוכח מל' הלבוש שם ס"ד. וכ"נ גם מוד' הט"ז סק"ג. וכ"פ במשנ"ב שם סק"ו. אבל ראה חיי"א כלל קיח ס"ד. ובסה"ש שם בהע' 120 מ' קצת שמפרש שרק באופן שמוצ"ש אור ל"ב בחודש (כבקיעות שנה הנ"ל) אין להמתין (וכתחילת דברי המג"א). ויל"ד.

אולם, בסו"ד המג"א משמע, שבלא"ה לדידן לפס"ד הרמ"א (שם ס"ג, שכן נוהגין לכתחילה עכ"פ) אי"ז תלוי בימי החודש כלל, וצריך לחשב שבמוצ"ש ישארו עוד ה' לילות עד חצי כ"ט י"ב תשצ"ג מהמולד. וכ"ה גם במשנ"ב שם. ואולי כיון שלדידן נוהגים להקל בדיעבד עכ"פ כדעת המחבר, א"צ להחמיר כולי האי בנוגע ההמתנה למוצ"ש.

ונראה, שבמקומות חמים ויבשים (ובפרט – בקיץ) לית לן בה (ראה לקט יושר ע' 69: בימי הקיץ לעולם גם בימי החורף בהיות השמים לטוהר (אף שבדברי רבו בשו"ת תרוה"ד סל"ה לא נזכר חילוק בדבר). וראה במקו"ח בקיצור הלכות סת"כ ס"ב. וא"ש מש"כ במנהגי מהר"ל הל' ת"ב, והובא בשמו בד"מ סת"כ סק"ב, שקידש במוצ"ש נחמו אף שהוא מ"ב בחודש ואילך). וכ"ה להדיא בר"ד משיחה הנ"ל. (ושם, שזמן קידוש לבנה במוצ"ש הבא, אור ל"ב חשוון). וראה שיחת ליל ז' חשוון תשמ"ו בנוגע לקידוש לבנה במוצ"ש הבא, אור ל"ב חשוון. והכי איכא למשמע משו"ת נוב"י אר"ח סוסי' מא, עיי"ש.ה. ובסה"ש הנ"ל, שבנוגע לפועל, "במקום שיש שאלה וספק יעשו כהוראת רב מורה-הוראה שעל אתר". וראה בארוכה בר"ד הנ"ל.

(3) מה, כ – הפטורת פ' החדש.

(4) וראה לקו"ש חכ"ב ע' 198. וברד"ק שם ש"זה הי' חידוש לעתיד לחטא על המזבח ועל הבית גם בשבעה לחדש". וראה מנחות מה, ב: פרשה זו אליהו עתיד לדורשה. ועיי"ש עוד בגמרא.

(5) וראה לקו"ש חל"ב פ' שמיני באורך.

האנשים והנשים, מזהירים להקריב קרבן פסח בערב פסח, והיא מצות עשה שיש בה כרת, ויש "להזהיר את ישראל לטהר [בכדי] שיעשו פסחיהן בטהרה"⁶. לפיכך, כל הטמאים שצריכים לספור שבעה נקיים ולטבול, ולהביא קרבן ביום השמיני⁷ עליהם להתחיל מהיום למנות שבעה ימים (לאחרי שהפסיקו בטהרה אתמול), בכדי לעשות הפסח בטהרה. לגבי טמא מת - ראה בהערה כאן⁸.

יום חמישי, ח' ניסן

אחרי תפילת שחרית (ותהלים) אומרים "ביום השמיני נשיא לבני מנשה וגו'" ואח"כ ה"יהי רצון".

הלכתא למשיחא: הטמא בטומאת מת (וכעת כולנו טמאי מתים) עליו להתחיל מהיום⁹ לזוהר מטומאת מת, בכדי לעשות הפסח בטהרה. [ואפילו לשיטות שטומאת מת הותרה בציבור - בקרבן פסח מהדרינן אטהורים, כלומר, משתדלים לכתחילה להקריב בטהרה]. וכן כל הטמאים טומאת שבעה, עליהם להזהר מטומאה מהיום.

תזכורת: ברכת האילנות (למי שעדיין לא בירך בתחילת החודש)¹⁰.

עיקרי ההלכה: היוצא בימי ניסן ["בימי ניסן" כפשוטו - בדוקא] וראה אילנות שמוציאין פרח צריך לברך:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ פְּלוֹם וּבָרָא בּוֹ בְרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לְיִהְיֹת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם.

ואינו מברך אלא בפעם הראשונה שרואה בכל השנה, ואחרי שבירך בראיה הראשונה אינו מברך שוב.

ואם לא בירך בראיה הראשונה יש לברך על הראיה השניה בלא שם ומלכות.

אין מברכים על אילן סרק. מברכים כשהאילנות מוציאים פרח ועדיין לא גדלו הפירות. יש מהדדים לראות שני אילנות. גם נשים מברכות. יש אומרים שאין לברך על עצי ערלה ולא על עץ מורכב. לדעת רוב הפוסקים אפשר לברך גם בשבת ויו"ט.

איחר מלברך עד שנפל הפרח וגדלו הפירות, טוב לברך בלא שם ומלכות.

תזכורת: למי שלא הספיק - לקנות מצות שמורה.

תזכורת: למי שלא הספיק - לקנות יין עבור החג. ומצוה לחזור אחר יין אדום אם אין הלבן משובח ממנו.

תזכורת: מכירת חמץ. מומלץ לסדר מוקדם. דיני מכירת חמץ, פורטו בנפרד

(6) וראה לקו"ש חל"ו ע' 208.

(7) ומהם: זב בעל ג' ראיות, זבה גדולה, ואולי גם נדה שטובלת לביל שמיני (לאחרי חומרא דר' זירא שסופרת שבעה נקיים). [ולהעיר מב"ח יו"ד סוסי' פג - לענין נדה אחרי שיבינה המקדש. וראה השקו"ט בהערה שבתחילת הקובץ].

(8) ראה למחר (ח' ניסן). אבל בהערה שם שבקביעות שנה זו מקום להחמיר מהיום.

(9) ראה ראב"ד הלכות קרבן פסח פ"ו ה"ב. תודה שחל - פסחים צ, ב. ולדעת הרמב"ם - בטומאת מת שהנזיר מגלח, מתחיל מאתמול. ו"א שכן הוא גם בשאר טומאות, לפי שאין שוחטין על טבול יום לכתחילה.

ולהעיר שבקביעות שנה זו (תש"פ) נמצא שחל שלישי שלו להיות בשבת. ושקו"ט אם הזאת שלישי דוחה שבת - ראה צל"ח פסחים פ, א שהזאת שלישי דוחה שבת. וראה גם שו"ת נוב"י (בתשובה לבנו) מהדור"ת או"ח ס' קטו. אבל כבר הקשו עליו מפיה"מ פסחים רפ"ו. וראה רמב"ם עבודת יו"כ פ"א ה"ד. פרה אדומה פ"ב ה"ו. - ראה בכ"ז הגהות ברוך טעם לצל"ח שם. מנ"ח מ' קפה. שו"ת אבנ"ז חו"מ סע"ב. ועוד. ועפ"ז, יצטרך להזהר מטומאה מיום ז' ניסן. ויל"ע אם י"ל שהעמידו דבריהם במקום כרת גם מצד חשש מתקן (ולא רק במקום חשש שמא יעבירו) ובפרט כשהוא לפני זמן החיוב. וצ"ע.

(10) וראה גם אג"ק חט"ז ע' שכח בשלילת הקס"ד שלא לברך ברכה זו.

[לקמן בקובץ].

כל שמונת ימי הפסח חייב אדם להיות שמח וטוב לבב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים אליו, ושמחה זו היא מצות עשה מן התורה. כיצד משמחים? הנשים קונה להן¹¹ בגדים ותכשיטים¹² כפי ממונו. [ואנשים וקטנים¹³ – כדלקמן ביום א' דפסח].

אסור לאדם שיאמר על שום מין בהמה חיה ועוף "בשר זה לפסח הוא", אלא יאמר "בשר זה ליום טוב". וכן לא יאמר אדם לשלוחו "הילך מעות הללו וקח לי בהם בשר לפסח", אלא יאמר "קח לי בשר ליום טוב". אבל על דגים ועל כל שאר דברים שאינן מין בשר כלל, מותר לומר "זה היא לפסח". ויש מחמירין שלא לומר על שום דבר "זה לפסח", חוץ מן החטים וכיוצא בהם מדברים הצריכים שימור מחימוץ (שהשומע שהוא אומר חטים אלו לפסח יהא סבור שאומר "חטים אלו אצניעם ואשמרם מחימוץ לצורך הפסח"). וטוב לחוש לדבריהם לכתחלה. לא אסרו אלא לומר "בשר זה לפסח", אבל לומר "בשר זה על פסח" (כמו שהוא המנהג לומר כן בלשון אשכנז – "אויף פסח") מותר.

מי שמוכר לטול תרופות במשך החג, אין לו לפסוק על עצמו להחמיר ולהימנע מלהשתמש בהם בחג, אלא עליו לקבל הוראת היתר לכך מרב מורה הוראה.

כל הביורורים שצריכים לעשות אצל הרבנים במשרד הבד"צ לקראת חג הפסח (כבשאלת התרופות הנ"ל וכיוצא בזה), אין לדחותם לרגע האחרון. ניתן להתחיל במצות בדיקת חמץ לפני ליל י"ד, ליל בדיקת חמץ. ובדיקה זו חייבת להיות בלילה לאור הנר, אבל ללא ברכה, וצריך לזהר שלא להכניס לשם עוד חמץ. וישירי חדר אחד לבודקו בליל י"ד בברכה.

דוגמא פרקטית: באם ייכנס למקום העבודה במשך החג, ולכן אינו נכלל במכירה, אין צריך לבודקו בליל בדיקת חמץ, ויכול לבודקו לפני כן, בלילה

11 דיוק הלשון "קונה להן" ולא שהן לובשות בגדים חדשים – אף שפשוט שהשמחה היא מהלבישה (ולא מהקני') – י"ל, דאשה בעלה משמחה (ראה כס"מ ולח"מ ריש הל' חגיגה. אבל ראה רי"ק ולח"מ מעה"ק פ"ד הי"ד. וראה שיחת ש"פ נח תשמ"ה. לקו"ש ח"ז ע' 237. ח"ט ע' 368 הע' 51. חל"ג ע' 66 הע' 37. שיחת ו' תשרי תשכ"ח. וכבר העירו מרמב"ם ע"ז פ"ב ס"ה. ג. פיה"מ קדושין פ"א מ"ז. ולג' הרמב"ם (בסה"צ דלקמן) בפסחים קט, א: חייב אדם לשמח בניו ובנותיו – משמע שבאשתו היא עצמה חייבת. וראה שיחת ב' דחגה"ס תשי"ב. ש"פ ויקהל תשמ"א. נשא תשמ"ג. ולהעיר מסה"ש תש"נ ח"ב ע' 403 הע' 138. ואב"מ).

ומש"כ בכ"מ (סה"צ להרמב"ם מ"ע נד. חינוך מ' תפח. ועוד) ללבוש בגדים חדשים – התם קאי על חובת הבעל בשמחת עצמו (ולהעיר שבסה"מ צ' וחינוך כ' בנוגע לנשים "חילוק מיני מתיקה"), וכבגמ' פסחים עא, א שמשמחו בכסות נקי'. וכ"ה בשו"ע אדה"ז סתקב"ט ס"ז, שבגדי יו"ט הוא מדין שמחה. אבל באר"ח ה' חוה"מ סל"ד: נשים שמחות בבגדי צבעונין. וי"ל.

12 בירושלמי פסחים פ"ה ה"א: נשים בראוי להן כגון מסנין וצוצלין. וראה קה"ע ופנ"מ שם, דמסנין היינו מנעלים. ובפ"י הפנ"מ מציין לכתובות סד, ב (במשנה): מנעלים ממועד למועד. ופירש"י: מנעלים חדשים לכל שלשת רגלים. ושם (בגמ') סה, ב: ניתביניהו ניהלה במועד כי היכי דניהוי לה שמחה בגוייהו. וראה מהר"ם ש"ף שם. ובאגודה פסחים פ"י שלכה"פ יקנה מנעלים. וכ"ה במהר"ל הל' יו"ט, הובא בא"ר ס' תקכט. וראה חכמ"ש שם. ולהעיר משיחת ר"ח שבט תשמ"א (מסרט הקלטה): "משמחה מיט נעלים און שמלות ובגדים יפים איז דאס א מ"ע מה"ת".

[ולכא"ו מקום לומר, שאינו חייב לקנות בגדים חדשים בכל רגל ממש, כ"א שיהיו בגדים מיוחדים ליו"ט, ויפין יותר משל חול ושל שבת, ולכל היותר – שיהא חידושן ניכר, וכבגדים מוגהצים לבני א"י. וקמ"ל שגם כשאין ידו משגת לבגדים מיוחדים ליו"ט, יוצא יד"ח ממנעלים חדשים, אף שבלא"ה צריך לקנותם כמ"פ בשנה, כיון שמתקלקלות במקום הרים, כבגמ' כתובות שם. ואב"מ].

13 ובסה"ש תשמ"ח (ח"א ע' 317 הע' 120) מעיר מל' הרמב"ם הל' יו"ט פ"ו הל"ח: קליות ואגוזים ומגדנות. ועיי"ש עוד (הע' 119) [לענין חג הפסח]: ופשיטא – לא לרגוז עליהם, ח"ו, היתכן שכשארשר מדברים אודות ענינים הכי נעלים, יצי"מ כו' זקוקים הם ל"קליות ואגוזים"? אלא, לכל לראש, יש לשמחם לפי מעמדם ומצבם, ואח"כ יסביר להם עניני יצי"מ וכו'.

אחר כנ"ל, ובתנאי שאחרי הבדיקה לא יכניס לשם עוד חמץ. כשמנקים חדר ורוצים להכניס לשם חפצים לפסח [או אלו המזיזים ארונות ומקרר וכדומה], כדאי שבלילה, אחרי הניקוי, יבדקו את החדר מחמץ לאור הנר (או פנס חשמלי), טרם הכנסת חפצי הפסח, ולא לסמוך על הבדיקה בליל י"ד.

יום ועש"ק פרשת צו, ט' ניסן

אחרי תפילת שחרית (ותהלים) אומרים "ביום התשיעי נשיא לבני בנימן וגו'" ואח"כ ה"יהי רצון".

הלכתא למשיחא: לכתחילה, מצוה לבקר את קרבן הפסח שלא יהיה בו מום ד' ימים קודם השחיטה¹⁴.

זמן הדלקת נרות שבת קודש בשעה 7:05 (18 דקות לפני השקיעה).

שבת קודש פרשת צו, שבת הגדול, יו"ד ניסן

קורין אותו שבת הגדול לפי שנעשה בו נס גדול¹⁵. ובקביעות שנה זו (שיו"ד ניסן חל בשבת) – חל גם באותו יום בחודש.

לעולם קורין צו את אהרן קודם פסח בפשוטה וסימן פקדו ופסחו [פקדו לשון ציווי כלומר צו קורין סמוך לפסח].

הפטרה לפרשת צו: כה אמר ה' גו' אבדה האמונה ונכרתה מפיהם. כה אמר ה' אל יתהלל גו' חפצתי נאם ה' (ומדלגין הפסוקים שבינתיים)¹⁶. ואין מפטירים הפטרת שבת הגדול, הנאמרת רק בקביעות ערב פסח שחל בשבת¹⁷.

אין אומרים אב הרחמים [וכן בכל השבתות שבחודש ניסן].

אחרי מוסף ותהלים "ביום העשירי נשיא לבני דן וגו'" ואח"כ ה"יהי רצון".

הלכתא למשיחא: הטמא בטומאת מת (וכעת כולנו טמאי מת) צריך להזות עליו מאפר פרה אדומה ביום השלישי והשביעי. נמצא שהיום הוא האפשרות האחרונה להזות ביום השלישי ולהיטהר מטומאת מת, כדי להקריב בטהרה קרבן פסח¹⁸.

הלכתא למשיחא: "לעתיד יהי יום הכפורים ביו"ד בניסן"¹⁹.

בעשרה בניסן מתה מרים, וקבעו בו תענית כשחל בחול²⁰. אבל, המנהג שאין מתענים²¹.

מנחה: קריאת התורה בפרשת שמיני.

אין אומרים "צדקתך" [וכן בכל השבתות שבחודש ניסן].

אחרי מנחה אומרים ההגדה (לפי שבשבת הגדול היתה התחלת הגאולה והנסים) מ"עבדים היינו" עד "לכפר על כל עוונותינו".

14) בקביעות שנה זו, שיו"ד ניסן חל בשב"ק. ושקו"ט אם ביקור דוחה שבת – ראה תוספתא שבת פ"ז ה"ז ובחזון יחזקאל שם. וראה שמועת חיים ערכין פ"ב סמ"ד. ולהעיר מלקו"ש חי"ז ע' 58. ואכ"מ.

15) פרטי הנס מובאים בטור ובשו"ע אדה"ז רס"י תל. ונתבאר בריבוי מקומות בלקוטי שיחות.

16) ירמ' ז, כא-כח. ט, כב-כג.

17) בהנהגות ב' ניסן פאריז צ"ח, בה חל ע"פ בערב שבת: "ביחידות אומרים ב' ההפטרות". והיינו לענין אמירת שנים מקרא ואחד תרגום. ואכ"מ.

18) וראה לעיל יום ח' ניסן בהערה. ושם, גם בנוגע לקביעות שנה זו.

19) אהבת יהונתן פרשת החדש, עיי"ש הטעם.

20) כמ"ש בסימן תק"פ שהוא מהימים שראוי להתענות בהן.

21) וראה מג"א סתכ"ט סק"ו.

בשיחת שה"ג תשמ"ח²² בזה"ל: בחג הפסח ישנה הדגשה מיוחדת בנוגע לטף – שעושים כו"כ דברים כדי שלא ישנו התינוקות, ומזה מובן גם בנוגע לשבת שלפני הפסח, שבת הגדול, שמסבירים להם וכו'. – וראה ראבי"ה²³: נהגו התינוקות להקדים ולקרוא האגדה ביום שבת הגדול. . כדי להסדיר בפיהן ויבינו בפסח וישאלו. וכ"ה בגליון מהרי"ל²⁴: ואמר מהר"י סגל דיש לחזור האגדה של פסח עם הנערים בשבת הגדול. – אבל לא ראיתי נוהגים כן, ואולי גם ע"ז אחז"ל דלא ראיתי אינו ראוי²⁵.

נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו, והעיקר לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשו²⁶.

מוצאי שבת קודש, אור ליום הבהיר י"א ניסן

זמן צאת השבת בשעה 8:06.

ערבית, קידוש לבנה (למי שלא הספיק).

אין אומרים "ויהי נועם. . ואתה קדוש...".

הבדלה. ויתן לך.

המשתמשים בצפורן עבור בשמים: יש לזכור להצניע כעת (לאחר הבדלה) את הצפורן, בין הדברים הנמכרים במכירת חמץ, מאחר ובפסח אין משתמשים בצפורן עבור בשמים להבדלה.

מלוה מלכה: "לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת בכל מיני סידור הנהוגים אצלו בעריכת השולחן לסעודה גמורה, אף על פי שעכשיו לא יאכל אלא כזית [ואם אינו אוכל כביצה – יטול ידיו ולא יברך על נטילת ידים], הן מחמת שאין לו יותר. . מכל מקום יש לו לעשות הכנה וסידור השולחן כגון פריסת מפה וכיוצא בזה כמו לסעודה גמורה כדי ללוות את השבת ביציאתו דרך כבוד כמו בכניסתו".

יום ראשון, יום הבהיר י"א ניסן

אחרי תפילת שחרית (ותהלים) אומרים "ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר וגו'". ואח"כ ה"יהי רצון".

שיעורי חומש ("חת"ת") דשבוע זה – פרשת שמיני בפעם הראשונה.

יום הולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א בשנת תרס"ב. (בקובץ התמים

מובא שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב אמר מאמר דא"ח באותו יום, ערב שבת

קודש אחר מנחה).

מתחילים באמירת קאפיטל קי"ט בתהלים.

בשיחת י"ג ניסן ה'תשנ"א נאמר: "בודאי ישנם כו"כ שכבר למדו פירושי הפסוקים דמזמור זה כפי שנתבארו בפנימיות התורה וכבר נתפרסמו בדפוס – פירסום שהוא לדורות". פירושים לקאפיטל קי"ט, נדפסו בתהלים ע"פ תהלות מנחם ובקובץ י"א ניסן – שנת הקי"ט. ושם, כמה מאמרי דא"ח המתחילים עם פסוקים ממזמור זה.

22) סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 364 הע' 67. הציטוט דלקמן מועתק מהשיחה, אלא שהמראי מקומות הועברו כאן בשולי הגליון.

23) סימן תכה.

24) דף יו"ד סע"ב.

25) עדיות פ"ב מ"ב. ועוד.

26) נתבאר בלקו"ש ח"ג ע' 953 ואילך.

בספר חובות הלבבות²⁷ נזכר לומר פרק זה בכל יום. ויצויין שבעל תרומת הדשן הי' אומר תהלים מזמור קי"ט בכל יום²⁸.

בכמה ספרים נזכרו כו"כ מעלות וסגולות באמירת מזמור זה – ראה בהערה²⁹.

התוועדות יום הבהיר י"א ניסן.

בשיחת י"א ניסן ה'תשמ"ח נאמר: יש לנצל יום זה [י"א בניסן] באופן שעל ידו יתוסף בכל עניני תורה ומצוותיה ומתוך שמחה ע"י התוועדות של שמחה, במעמד כו"כ מיישראל אנשים נשים וטף (כמובן עם מחיצה ע"פ שו"ע) שמחה של מצוה ושמחה של תורה, עד לשמחה גשמית הקשורה עם הגוף הגשמי, ע"י אכילה ושתיה לחם לבב אנוש יסעד, ובפרט מאכל המשמח ומשקה המשמח – ופשיטא בהגבלות הידועות (ד' כוסיות, וכוסיות קטנות, וגם זה – לאו כל מוחא סביל כו') ואין להאריך בדבר הפשוט ומובן גם לקטנים בשכל, שמצד עצמם עלולים לחשוב שע"י הנהגה אחרת כו' דיגישו את שייכותם ל"שמחה של מצוה"... שלא בערך מכפי שנצטוו ע"י זקני המשפיעים, עד לציווי של נשיא דורנו, בלשון צחה וברורה.

וכאן המקום לעורר גם אודות יום הולדתו של הרמב"ם, מורה הנבוכים בדורו ובדורות שלאח"ז עד סוף כל הדורות, בערב פסח, לערוך בו התוועדות של שמחה הקשורה עם עניני תורה ומצוותיה, בהשתתפות רבים מיישראל, אנשים נשים וטף, ובלשונו של הרמב"ם בהקדמתו לחיבורו, "לקטן ולגדול", ומכיון שבערב פסח אין הזמן מתאים לעריכת התוועדות ברוב עם הדרת מלך, יעשו זאת בסמיכות לערב פסח, ואדרבה כשנעשה שלא בזמנו צריך להיות באופן של פירסום עוד יותר.

(27) שער אהבת ה' פ"ו.

(28) ראה לקט ישר (ע"ד ספר זה – ראה שיחת ש"מ אייר תשכ"ב) מהדו"ח ע' סג. וש"נ. ובמנהגי ק"ק פרשבורג שאמרו תמניא אפי כל יום (בחול ובשבת) קודם מנחה.

ובכ"מ (ראה ארחות חיים סדר תפלת מנחה של שבת. סדה"י כוונות תפלת מנחה של שבת. תיקוני שבת סדר סעודה שלישית. מקו"ח סרצ"ב בשם קדמונים. ונרמז גם בסיום וחותם ספר התניא (קו"א – קסג, א) לגמור כל שבוע) שנהגו לאומרו בשבת אחר מנחה (או לפני ערבית מוצ"ש). ובלקו"ש חכ"ט ע' 289 הע' 19, ובסה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 477 הע' 11, ש"כ"ן הי' נוהג אאמור"ר ז"ל". ומפי השמועה, שכ"ק אדנ"ע תמיד אמרו על הציון (אשכבתא דרבי ע' 125). ואכן, נמצא הוא במענה לשון.

(29) בפ"י הרד"ק: "המזמור הזה הוא נכבד מאד". ובפ"י אבן יחיאל: "המזמור הלז הוא היותר חשוב והיותר נעלה שבכל המזמורים כי הוא תפלת דוד לא-ל שיעזור לנפשו ויכניע למען ילמד ליראה את ה' וכו'. וקיבלתי מרבתי כי במזמור הלז יש סודות נפלאים משמות הבורא יתברך וכו' המתמיד לאמרו יפתח לבו בסגולה הן ללמוד בנקלה החכמות והן להיות זריז לעבודת אלקיו".

ובעבודת הקודש להחיד"א בשומר ישראל ס"ד (מכת"י מקובלים קדמונים) סדר אמירתו בכל יום (עם ט"ו שיר המעלות), כפי שנחלק לימי השבוע, ועי"ז לא ישלוט בו יצה"ר ושום רע ולא חולי ולא נזק ולא שטן ומקטרג ולא משחית ושום נזק בעולם.

ובמכתב הבעש"ט (מכתבי הגניזה – התמים חו' ג ע' יג) עצה לנפילת המוחין, לומר תמניא אפי ישר והפוך.

ובאור פני משה (להר"מ מפשעווארסק) פ' ואתחנן (ד"ה איתא בתיקוני שבת – סו, ב) שמועיל מאד לכריתת החיצונים, ושנרמז בפסוק "להדף את כל אויבך מפניך", שמלת "להדף" גימטריא קי"ט, ותיבת "את" ר"ת למפרע תמניא אפי, שבמזמור זה האומרו תדיר גורם להדף את כל אויבך היינו אויבים הפנימים מפניך. [וראה מש"כ לרמז עפ"ז בס' אמרי נועם עה"ת (פ' וישלח – מב, א), ש"ויאבק" בגי' קי"ט, ועי" ששלח יעקב מלאכים לפניו, לפני"ו בגי' קע"ו, כמספר פסוקים שבמזמור זה, התגבר על שרו של עשו. ובכ"מ כתבו לרמז עפ"ז "אמור מעט", מע"ט גי' קי"ט. וכן בפסוק "כמעט אויביהם אכניע", שע"י מע"ט", אמירת מזמור קי"ט, יכניע אויביו].

ובסה"ש תשמ"ט ח"א ע' 104 הערה 39 (ע"פ חדא"ג מהרש"א סוטה ה, א), בטעם אמירתו, שע"ז לא יבוא לידי גסות הרוח.

בכמה שיחות ואגרות קודש ע"ד המעלה דקביעות שנה זו "כימי צאתך מארץ מצרים", שחג הפסח חל בחמישי בשבת.

מכתבים כלליים: מכתבים כלליים בנוגע לפסח שחל בחמישי בשבת – ראה בהערה³⁰.

ב"שלשלת היחס" שבהקדמת 'לוח היום יום' מובא על שנת תשי"ד: "מעורר ע"ד זיכוי את הרבים ב"מצות שמורה" לחג הפסח".

"מתקנת כ"ק אדמו"ר שליט"א, להשתדל, ובפרט רב, שו"ב כו' וכל עוסקי בצ"צ לשלוח לחגה"פ למכיריהם – עכ"פ להסדרים – מצות עגולות אפיוות" יד, ודוקא – מצות שמורה, וכן במקומות שמסדרים סדרים כלליים (כמו במלונים וכדומה) יסדרו זה המסדרים³¹".

בספר השיחות תנש"א³²: "ויש לעורר . . . אין די ערטער וואו מ'פראוועט סדרים ציבוריים וכלליים – זיינען דא כמה מקומות וואו מ'האט געמאכט הכנות צופראווען נאר איין סדר (צוליב דעם וואס עס פעלט געלט וכיו"ב). ונחוץ וכדאי ביותר, אז מ'זאל זיך משתדל זיין ביותר מאכן ביידע סדרים, על כל פנים – טיילן די הוצאות אויף ביידע נעכט, ובדאי – וועט מען דערצו ניט דארפן אנקומען, ווייל דער אויבערשטער וועט זיכער בענטשן און צושטעלן צו די עוסקים בזה כל המצטרך, און נאכמער דערפון".

תזכורת: למי שלא הספיק – הגעלת כלים. יש (מהמדקדים) שנוהגין להגעיל ג' ימים קודם הפסח.

"ולפי שרבו מאד הדקדוקים בהלכות הגעלה ואין הכל בקיאין בהם לפיכך ראוי ונכון שבעל תורה הבקי בהלכות הגעלה הוא יגעיל את הכלים ולא כמו שנוהגין עכשיו".

הלכתא למשיחא: לא הספיק לבקר את קרבן הפסח (לבדוק שאין בו מומים) אתמול, יבקר היום (לשיטה שד' ימים כולל יום השחיטה).

יום שני, י"ב ניסן

אחרי תפילת שחרית (ותהלים) אומרים "ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי וגו'" ואח"כ ה"הי רצון".

במעלת יום י"ב ניסן, סיום וגמר פרשת הנשיאים – ראה הנסמן בהערה³³.

תזכורת: יש לזכור לנקות היטב את המקלדת של המחשב מחמץ.

תזכורת: להסתפר לכבוד החג שלא יכנס לרגל כשהוא מנוול.

יום שלישי, י"ג ניסן

הילולא של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק (נסתלק בשנת תרכ"ו ומנוחות כבוד בליובאוויטש).

אחרי תפילת שחרית (ותהלים) אומרים פרשת "זאת חנוכת המזבח" עד "כן עשה את המנורה". ואין אומרים "הי רצון"³⁴.

(30 ראה מכתבים כלליים דשנת תשמ"ב ותשמ"ט (ועוד) – לקו"ש חכ"ב ע' 255 ואילך. סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 771 ואילך. לקו"ש חל"ב ע' 216 ואילך.

(31 ספר המנהגים – חב"ד.

(32 ח"א ע' 411.

(33 ראה בארוכה שיחת ש"פ צו, י"ב ניסן תש"נ (סה"ש תש"נ ח"ב ע' 393 ואילך).

(34 ובשיחת ש"פ צו תש"נ (בלתי מוגה) שמעולם לא ראיתי שיה' איזה נוסח יה"ר מיוחד ליום י"ג

תקופת ניסן היום בשעה 12 בצהריים³⁵.

אלה שיש להם שיניים תותבות, וכן אלה שיש להם "פלטות" ו"גשרים" לישור השיניים, עליהם להימנע מאכילת ושתיית דברים חמים או חריפים של חמץ במשך 24 שעות לפני סוף זמן איסור אכילת חמץ, היינו החל מהיום בשעה 10:46. ויש הנמנעים מ-24 שעות לפני "הגעתם"³⁶.

תזכורת: בשיחת ש"פ ויקרא תשמ"ז ניתנה ההוראה הבאה: "וואלט געווען זייער כדאי און זייער פאסיק – אז פאר חג הפסח זאל יעדער אידיש קינד באקומען זיין אייגענע "הגדה של פסח", און מה טוב – א "הגדה" באגלייט מיט ציורים וכו' פון די פארשידענע מצוות און פאסירונגען (אין סיפור יציאת מצרים) וועגן וועלכע עס רעדט זיך אין דער "הגדה" – וואס (די ציורים) מאכן דעם אינהאלט פון דער "הגדה" נאך מער צוגענגלעך פאר קינדער. און דארט אויך אנשרייבן "להשם הארץ ומלואה", און אונטער דעם – דעם קינד'ס נאמען."

ובשיחת ש"פ ויקרא תשמ"ח: ומה טוב – אז פאר יום טוב זאל מען קויפן א קינד א נייעם סידור וכיו"ב. במכ"ש דערפון וואס ע"פ דין דארף מען אים קויפן קליות ואגוזים – דברי רשות.

תזכורת: למי שלא הספיק – לתרום ל"קמחא דפסחא". ובלשון הרב³⁷: "צושטעלן אלע צרכי החג צו די וואס דארפן דערצו אנקומען – די צרכי הסדר (מצות, ד' כוסות וכו'), און צרכי יום טוב בכלל (בגדי יום טוב, ומאכלי יום טוב), וכיו"ב." גם נשים מהדרות בכך³⁸.

כל חדר הצריך בדיקה צריך לכבדו [=לטאטא ולנקות את החדר] קודם הבדיקה. ויזהיר כל אדם את בני ביתו שיכבדו גם תחת המטות.

ליל רביעי, ליל בדיקת חמץ, אור לארבעה עשר בניסן

כבר נתפשט המנהג להניח במקומות שונים בבית פתיתי חמץ קשה, כדי שלא יתפרר, כל אחד מהם כרוך בפיסת נייר [וסגור לגמרי באופן שלא יפתח, אבל לא בנייר כסף שיכול לעכב את שריפתם היטב], זמן מה קודם הבדיקה כדי שימצאם הבודק. ועל פי הקבלה יש להניח עשרה פתיתין.

רצוי להכין מראש רשימה מפורטת עם המקום המדוייק בו הונח כל אחד מעשרת הפתיתין.

נכון להשתדל שבכל הפתיתין יחדיו יהיה לפחות שיעור "כזית" (שכאשר מקבצם ביחד בשק הנייר וכו' ובכף העץ, יקיים מצוות ביעור חמץ מדאורייתא, אף ששורפים קודם זמן האיסור³⁹).

(35) התקופות נזכרו בהקדמה ללוח "היום יום" וכן בלוח כולל חב"ד.

לפרטי דינים: "ראה ב"י או"ח סו"ס תנה. רמ"א שם ס"א (שו"ע אדה"ז שם סט"ו-טז. סר"ו ס"ד). יו"ד סקט"ז ס"ה. ובכ"מ" – נסמנו בלקוטי שיחות חט"ז ע' 98 הערה 33. חכ"א ע' 233 הערה 33. וראה לקו"ש חט"ז ע' 577. וראה בארוכה הנוסמן אצלנו במקורות ועיונים להלכה יומית אות תצד.

(36) בטעם ההיתר לאכול דברים חריפים במשך החג – ראה שו"ת מנחת שלמה מהדו"ת ס' ג. ובארוכה – שו"ת מאזני צדק ח"ג סל"ו ואילך.

(37) ספר השיחות תנש"א ח"א ע' 411.

(38) ובשיחות קודש נתבאר שמצות הצדקה מודגשת במיוחד בנשים. ובמדינות אלו שהבעלים נותנים ביד נשותיהם סכומים גדולים ואינם מקפידים על כך, הרי שגם סכומים אלו נכנסים בגדר "דבר מועט" שמתור לקבל מנשים. בארצות הברית חלוקת הסכומים לענייני צדקה, בכמה וכמה ענינים, נתונה יותר בידי הנשים מאשר בידי האנשים.

(39) יש שכתבו שבנוסף לכך יש להקפיד שבכל א' מעשרת הפתיתין יהיה פחות משיעור כזית, כדי שאם יאבד א' מהם לא יצטרך לבדוק שוב. ברם, מקום לומר שלדעת אדמו"ר הזקן שגם על פחות מכזית עוברים ב"בל יראה ובל ימצא" מדרבנן (ובמק"א – באו"א. ואכ"מ) גם אם יאבד א' יצטרך לבדוק

מי שבכוונתו לנסוע בערב פסח כדי להיות בחג במקום אחר ומוכר את כל החמץ שבבית לגוי, עליו להשאיר לפחות חדר אחד שאינו נמכר, ולערוך הלילה, ליל י"ד ניסן, בדיקת חמץ בחדר זה. באם הוא עוזב את הבית לפני ליל י"ד ניסן, עליו לעשות בדיקת חמץ במקום בו הוא נמצא בליל י"ד ניסן.

באם מתאכסן בליל י"ד ניסן אצל אחרים, אם בעל הבית לא נמצא בביתו – חייב לבדוק עבור בעל הבית. אם בעל הבית נמצא שם ובודק חמצו בביתו, יניח שם האורח חמץ משלו⁴⁰, ויוכל גם לבדוק שם בעצמו (אף שמן הדין גם בעל-הבית יכול לבדוק את חמצו של האורח בתור שלוחו). באם אין לו חמץ משלו, מעיקר הדין אינו חייב במצות בדיקה. ומי שרוצה להחמיר, יחמיר על עצמו להביא חמץ משלו ולבדוק. ואם אין לו חמץ משלו, יש שהציעו לקנות (בקנין המועיל כגון קנין סודר) מבעל-הבית את החדר בו הוא מתאכסן. ומכל מקום, יתכוון לצאת בברכת בעל-הבית, ויזהר לבדוק תחלה בחדר הסמוך למקום ששמע הברכה, כדלקמן.

כמו חצי שעה לפני צאת הכוכבים אסור לאכול (אבל טעימה בעלמא – מזונות או פת פחות מכביצה ופירות אפילו הרבה – מותר עד זמן הבדיקה) וללמוד (אלא אם כן בשיעור קבוע או אם ממנה שומר) ולעשות מלאכה ולהיכנס למרחץ. התחיל קודם החצי-שעה הנ"ל, מותר להמשיך אבל יפסיק כשמייע זמן הבדיקה.

בדיקת חמץ אחר תפילת ערבית. "בשו"ע יש בזה חילוקים . . והמנהג המקובל הוא כנ"ל – תמיד לאחר תפילת ערבית"⁴¹.

מתפללים מיד בזמנה. "כיון שקבעו [חז"ל] זמן [לבדיקת חמץ], אם כן מי שאינו בודק בתחילת זה הזמן אינו נקרא עצל אלא עבריין שעבר על גזירת חכמים"⁴².

יש מהמדקדקים ליטול ידיהם קודם הבדיקה. מאחר שבדיקת חמץ היא באה לטהרת הרגל, מצוה חשובה היא וראויה להיות בנקיות.

שוב. ודוחק לחלק ולומר שכאשר החצי שיעור אינו לפניו אין עליו יותר חובת בדיקה. אמנם, עדיין ישנה מעלה מסויימת בפחות מכזית, שאם יאבד א' מהפתייתו, עדיף שיהא פחות מכזית, כי בכזית יש דררא ד"בל יראה" מדאורייתא ובאכילתו יש חיוב כרת, משא"כ בפחות מכזית. (ועוד כתבו שבפירושים קטנים אם מטונפים א"ח בבדיקה. אבל בד"כ עוטפים הפתיים כך שאינן מתטנפים). ולהעיר, שיש המורים בדוקא שלפחות א' מהפתיים יהא בגודל כזית, לצאת להשיטה שאין חובת בדיקה וביעור בפחות מכזית.

40) אבל על מה שאוכל האורח משל בעל הבית, אין על האורח חיוב בדיקה. וכבני ביתו של בעה"ב האוכלים משלו (ראה שו"ע אדה"ז סת"ב ס"ח).

[ויל"ע אם כ"ה גם להסוברים שאורח זוכה במנתו (ראה לקו"ש חכ"ד ע' 72 הע' 45). ויש שרצו לה"ד שאורח זוכה במנתו משו"ע אדה"ז שס"ו ס"ט"ז (וראה ידות נדרים סרכ"ב ביד שאול סק"א. ועוד). אבל התם שאני, שקולי עירוב שנו כאן, ראה שו"ת מהרש"ם ח"ג סרצ"א. ועי"ל באו"א – ראה שו"ת נשמת כל חי פלאגי יו"ד סנ"א. וראה תורת אש קנינים ח"ב ס"ד בארוכה.

ובכלל, אין הכרח שצ"ל גדר בעלות ממש בעירוב – ראה העמק שאלה שאילתא קלב סקי"ז (ע' צד). שו"ת שבה"ל ח"ו סמ"ד. עמק החכמה סכ"ב (בסר"ס חכמת הלב).

אמנם, בלוח ברה"ג פ"א ה"ב שבנותן רשות שימזגו לעצמן ה"ז כאילו יש להם חלק בו (וכבר העירו מזה בשו"ת מהרש"ם שם. ובדע"ת (שלו) סי' קע ס"ט. נפש חי' מרגליות שם (ד"ה במג"א סק"ד). שו"ת חיי ארי' אה"ע ס"ג סק"א. שמן ראש או"ח סע"ג. פסקי תשובה שש"מ"א בהגה ד"ה הנה). אבל ל' אדה"ז

"כאילו יש להם חלק בו". וראה תורת אש שם. [ולהעיר שבסדר ברה"ג השמיט לגמרי דין אורח לגבי הטוב והמטיב. ומסתימת הדברים, בדין בני חבורה המסובין אצל בעה"ב (שם פ"ב הי"ג) משמע קצת, דס"ל שגם בלא נתינת רשות להדיא מברך. ויתכן שהשמיט שאינו מצוי במדינתו שיהא ללא רשות. אלא שמשמע קצת שבסדר ברה"ג לא ס"ל שצ"ל שותפות. ואכ"מ].

ובכל אופן, מצינו שאשתו ובני ביתו שחייב במזונותיהן ה"ה כשותפים לגבי הטוב והמטיב, אבל לאידך אין עליהן חובת בדיקה. ואכ"מ].

41) ולהעיר מלקוטי שיחות חלק יז ע' 434.

42) קונטרס אחרון לשו"ע אדה"ז.

וקודם שיתחיל לבדוק יברך ברוך כו' על ביעור חמץ. אמירת הברכה במקום שמתחיל לבדוק.

ויעמיד מבני ביתו אצלו לשמוע הברכה. ו"אפשר לומר . . דמצוה לזכות את בני ביתו גם כן במצוה זו, שהרי עושים מצוה בבדיקתם, אף שאין החיוב עליהם". ומצוה מן המובחר שלא לסמוך לכתחלה בבדיקת חמץ אלא על אנשים בני חורין שהגיעו לכלל המצות דהיינו מי"ג שנה ואילך. ולא ישיחו בינתים. ויזהרו לבדוק תחלה בחדר הסמוך למקום ששמעו הברכה ולא ילכו לבדוק תיכף אחר הברכה לחדר אחר.

בנוגע לבחורי ישיבה – ראוי שכל חברי החדר ימנו אחד מהם לבדוק החמץ שבחדר. באם רוצים לבדוק בעצמם, ישמעו את הברכה ממנו, באם אפשר, ואח"כ יבדקו בחלק מהחדר.

לא ידבר בין הברכה לתחילת הבדיקה אפילו מענייני הבדיקה.

נכון שלא ישיח שלא מענייני הבדיקה כל זמן בדיקתו.

הבדיקה צריך שתהיה לאור הנר, שאור הנר יפה לבדיקה וחיפוש במחבואות בחורים ובסדקים. ואין בודקין לאור האבוקה אלא לאור נר קטן יחידי. לכתחילה יש לזהר שלא לבדוק כי אם בנר של שעה. במקום חשש שריפה וסכנה – עליו להשתמש בפנס חשמלי.

בודקין על ידי נוצת עוף. מניח החמץ שמוצא בשק קטן של נייר.

וצריך לחפש לאור הנר בכל המחבואות גם בסדקים שבקרקע.

חייב לבדוק ולחפש אחרי חמצו בכל המקומות שיש לחוש ולהסתפק שמא הכניס לשם חמץ באקראי. לפיכך כל חדרי הבית והעליות, אפילו אותן שברי לו שלא אכל בהן חמץ מעולם, הרי הם צריכים בדיקה כדינה בלילה לאור הנר [אלא אם כן אין דרך להכניס שם חמץ].

בבית שהתינוקות מצויין בו, אפילו חורים הנמוכים מג' טפחים צריכין בדיקה, שמא הצניעו שם התינוקות מעט חמץ.

יש לזכור לבדוק את המכוננית (לאור פנס חשמלי⁴³).

כמו כן יש לערוך בדיקה במקום העבודה (משרד וכדומה), באם לא נמכר לגוי (כיון שישוהו שם בפסח. באם לא, אפשר למוכרו לגוי). ואין להפסיק בשיחה עד גמר כל הבדיקה, כולל הרכב ומקום העבודה, כנ"ל.

מנהגנו להאריך **ביותר** בבדיקת חמץ.

אחר הבדיקה רצוי למנות את הפתיתים שבשק ולראות שמניינם עשרה (או, באם הוכנה מראש רשימה עם פירוט מקום הנחת הפתיתים וכיו"ב – כנ"ל – לסמן בה את הפתיתין שנמצאו).

באם קרה ואחר הבדיקה והחיפוש לא נמצא א' הפתיתין, מעיקר הדין יש לערוך מחדש את הבדיקה בכל הבית (אך ללא ברכה). ואם יודע באיזה חדר נמצא – יבדוק רק באם בדק שוב ועדיין לא נמצא הפתית החסר אז יש לסמוך בדיעבד על הביטול.

43) ואולי יש ללמד זכות על המקילים לבדוק ביום, כשחלונות המכוננית מזכוכית צלולה (משא"כ זכוכית בזמנם), דלא גרע מאכסדרה שלאורה נבדקת. ואף שגם באכסדרה לכתחילה יש לבדוק בלילה, ה"ט שלא לבטל תקנת חכמים שתיקנו לבדוק בלילה בשעה שבנ"א מצויין **בבתיהם** (שו"ע אדה"ז סת"ל"ג ס"ה. ומשמעות כל הפוסקים שכ"ה אפילו בהשאיר חדר א' לבדוק אור ל"ד, וכנראה בכדי שלא לחלוק בין ביעור לביעור בנוגע לבדיקה בלילה דוקא), משא"כ במכוננית, כיון שעיקר דין תשבתו ל"ש בזה (עפמש"כ הח"י סת"ל"ו סקי"ז בנוגע לבדיקת הכיסים. וראה גם שו"ע אדה"ז שם סכ"א, ובמ"מ עה"ג מציין לח"י). ועצ"ע.

בגמר הבדיקה מניח שק הנ"ל, הנוצה ושירי הנר – אם ישנם – בקערורית כף-עץ, מעטף הכל בנייר (אבל לא יד הכף, שנשאר בלתי מעוטף) ומהדק ע"י חוט שכורכו סביב הנייר כמה פעמים וקושרו.

ואחר הבדיקה יזהר בחמץ שמשייך, להצניעו למחר לשרפה או לאכילה, לשמרו שלא יוליכוהו אנה וזנה שלא יתפרר ויתגרר ממנו על ידי תינוקות או עכברים. ואין זו עצה ותקנה טובה בלבד, אלא הטילו חכמים דין וחובת זהירות בחמץ, ומי שאינו נזהר עובר באיסור.

וכשם שנזהרים בחמץ הנמצא בבדיקה לעוטפו ולגונזו במקום משומר ביותר עד לשריפת החמץ שלמחרת, כך יש להזהר גם בשאר החמץ שעדיין בבית, שאסור להשאירו פתוח ולהרשות לקטנים להגיע אליו ולהסתובב עמו בבית. לזכור להכניס למקומות הנמכרים לגוי את הדברים האחרונים של החמץ. לסגור ולנעול ולסמן את כל המקומות הנמכרים.

וגם צריך לבטל אחר הבדיקה ויאמר כל חמירא וכו'.

ועיקר הביטול הוא בלב שישים בלבו כל חמץ שברשותו הרי הוא כאלו אינו ואינו חשוב כלום והרי הוא כעפר וכדבר שאין בו צורך כלל וכשגומר בלבו כך הרי הסיח דעתו מכל חמץ שברשותו ונעשה הפקר גמור ושוב אינו עובר עליו בבל יראה ובל ימצא. ומכל מקום תיקנו חכמים שיוציא דברים הללו בפיו.

בארצות הללו שאין עמי הארץ מבינים לשון ארמי צריך ללמדם ולהזהירם שיאמרו נוסח הביטול בלשון שהם מבינים שהרי עיקר הביטול הוא בלב לפיכך צריך להבין בלב מה שהוא מוציא בשפתיו.

תרגום כל חמירא בשפה המדוברת: "כל חמץ ושאר שיש ברשותי שלא ראיתיו, ושלא ביערתיו ושלא ידעתיו יהא בטל ויהא הפקר כעפר ארץ".

כשמבטל החמץ בליל י"ד מיד אחר הבדיקה אינו מבטל אלא החמץ שאינו ידוע לו שלא מצאו בבדיקה אבל חמץ הידוע לו שדעתו לאכול ממנו בלילה ולמחר עד שעה ה' אף אם ביטלו אינו מבוטל.

תזכורת: למי שלא הספיק – סוף זמן קידוש לבנה.

יום רביעי, י"ד ניסן, ערב פסח

יום הולדת הרמב"ם. "נולד ערב פסח יום השבת שעה ושליש אחר

חצי היום".

אסור לאכול מצה כל היום מעמוד השחר ואילך. [ומנהגנו שלא לאכול מצה מפורים ואילך]. קטן או קטנה שאינן יודעין מה שמספרים להם ביציאת מצרים מותר להאכילם מצה בערב פסח כל היום ואפילו בלילה קודם קידוש. אבל קטן וקטנה שיש בהם דעת להבין מה שמספרים להם ביציאת מצרים בלילה אסור להאכילם בערב פסח.

יש נוהגין שלא לאכול מרור בערב פסח כדי שיאכלנו בלילה לתיאבון וכן שלא לאכול ביום טוב ראשון של פסח כדי לאכלו בליל שני לתיאבון. מנהג חב"ד: התחל מבוקר ערב פסח עד אחרי כורך של סדר השני אין אוכלין מכל המינים – הנכנסים בחרוסת ומרור [אך מותר לאכול עוף ובשר, ביצים, תפוחי אדמה ובצל – אף שכל אלו שייכים לזרוע ביצה וכרפס].

בערב פסח שחרית משכימין לבית הכנסת⁴⁴ כדי שיגמור סעודתו קודם שעה ד'.

בתפילת שחרית דהיום, ערב פסח⁴⁵, אין אומרים (אחר "ברוך שאמר" "מזמור לתודה" (וכן בחול המועד).

נוהגין הבכורות [אפילו הבכור מאב בלבד או מאם בלבד וכן בן קיימא הראשון שנולד לאב אחרי נפל [ודאי], וגם גר שהוא בכור⁴⁶. אבל חתן בשבעת ימי המשתה, וכן בכור הנולד בניתוח קיסרי⁴⁷, וכן הנולד אחריו, אינו צריך] להתענות ולהשלים בכל ערב פסח, זכר לנס שנצולו ממכת בכורות.

נוהגין שהאב מתענה תחת בנו הבכור כשעדיין הוא קטן [לאחרי ל' יום משנולד] עד שיגדל ואז יתענה הוא בעצמו. אם האב בכור וצריך להתענות בעד עצמו, תתענה האם [והיינו להשתתף בסיום מסכתא כדלקמן. ויש מקילין שיביאו לה מסעודת הסיום במקום תענית] תחת בנה הקטן עד שיגדל. אבל במקום צער, וכל שכן אם היא מעוברת או מניקה, אין האם צריכה להתענות, [וכן המנהג בכלל] שתענית האב עולה גם בעד בנו [וכשאין לה בעל שיתענה בעד בנו, וכן אם התענתה בעבר – ראה בהערה⁴⁸].

במקום שאין מנהג ידוע יכולין הבכורות לאכול בסעודת מצוה. ונתפשט המנהג שבמקום להתענות בערב פסח משתתפים הבכורות בסיום מסכתא (סעודת מצוה) וממילא התענית נפקעת ומותר לאכול כל היום. ומכל מקום המחמיר תבוא עליו ברכה. [נהגו להקל שגם סיום משניות ומסכתות קטנות נחשב כסעודת מצוה⁴⁹]. ונכון שישתתפו גם בסיום המסכתא וגם בסעודת מצוה.

סוף זמן אכילת חמץ: 10:46 בבוקר.

אסרו חכמים את החמץ ב' שעות קודם חצות היום (דהיינו חמישית

45) בהמעלה לסעודת חמץ ביום זה – ראה גם שיחת ש"פ צו תש"נ (בלתי מוגה). ולהעיר משמועות וסיפורים ח"ב ע' 110.

46) כמה נסתפקו בזה. ולכאן דומה לכהנים ולוים הפטורים מפדיון אבל אית ל' שם בכור (משא"כ ביוצא דופן (שבהע' הבאה) דל"ה פטר רחם, וגם אינו בגדר וילדו שאינו דרך לידה (ראה פירש"י בכורות מז, ב ד"ה וילדו). וממש"כ אדה"ז בטעם שנקבות וגדול הבית אינן מתענין לפי שעיקר ההתראה והמכה בפ' בתורה היתה רק בזכרים (ולא מטעם שאי"ב קדושת בכורה כבביהגר"א) מ' ג"כ שיתענה. ואכ"מ עוד.

47) שאינו בכור לא לנחלה ולא לפדיון. וכמה נדחקו מאד להבין כוונת הח"י סת"ע סק"ב בענין זה (וראה אמרי שפר לפסח (צארום) ע' קפט ואילך – בדא"פ). ואף בח"י ל"כ אלא כמסתפק, כיון שהוא זכר לנס שניצולו ממכת בכורים ובכור סתם הוי. ולענין מעשה נשאר בצ"ע. והוב"ד בבאה"ט סק"א. ובשו"ע אדה"ז השמיט הענין לגמרי. וכן במשנ"ב לא העתיק דבריו. (ולהעיר שגם בפמ"ג ציין לשאר דבריו ולא העתיק ד"ו. וראה להלן). ומסתימת כל הפוסקים בד"ז וכיו"ב, משמע שהעיקר בזה שנק' בכור לנחלה או לפדיון, ותו לא. וכמו שבנקבות לא נהגו שיתענו הבכורות (כיון שהמכה הכתובה בתורה בפ' לא ה' בכה"ג. ובביהגר"א, יתירה מזו, שלא ניתנה קדושת בכורה לנקבות), וכן גדול הבית אינו מתענה, דלא מחמירין כולי האי (כמ"ש הטור). ואולי איכא למושמע הכי גם מד' אדה"ז כאן, עיי"ה (בכללות דבריו. וכן בבן קיימא שנולד אחרי נפל ונולד לאב בן מאשה אחרת. ומש"כ בהעו"צ (אשכנזי) – אי"מ. וכבר העיר בזה בקובץ העו"ב י"א ניסן תשס"ג). וכ"מ גם בשו"ת שמלת בנימין סכ"ו. גם בפמ"ג בא"א רס"י תע כ' שבכור הבא אחר יוצא דופן יש לצדד לקולא. ובפשטות, ביוצא דופן עצמו פשיטא ל' דפטור. (אבל י"ל שביוצא דופן עצמו ר"ל להחמיר). והכי איכא לדיוק ממש"כ בשו"ת חת"ס חו"מ סי' קמח ד"ה אמנם (הב"ד בפת"ש חו"מ סרע"ז סק"ו), שממה שהוחזק להתענות בע"פ מוכח שהוא פטר רחם (לנחלה, עיי"ש), שכל המתענים בע"פ בכור פטר רחם הוא. ומוכח כנ"ל. וראה גם עד"ז ערוה"ש חו"מ סרע"ז סי"ח. (ויל"ד שיוצא דופן לא שכיח). גם בדברי שאול יו"ד סש"ה סי"ח כ' לחלוק על הח"י. וכ"פ בכה"ח סק"ג שלדינא א"צ להתענות. וכ"כ באור ישראל (יאנובסקי) בטעם הפסח סק"ה. וכן הורו כמה מאחרוני זמנינו. ובפרט, שעיקר תענית בכורות אינו אלא מנהג. וספיקו לקולא (ראה דגו"מ כאן. פמ"ג במ"ו כאן. אבל שם מיירי בספק במציאות. אבל בכה"ח השוה בין הנוגים). והרוצה להחמיר ישמע סיום.

48) עיין בשו"ע אדה"ז סי' תע ס"ו הפרטים בזה.

49) שק"ט מזה באחרונים. ואכ"מ. וראה שיחת ט"ו בשבט תשל"ד. ט"ו בשבט תשל"ט. התועודיות תשד"מ כרך ב ע' 1050. ולהעיר מסה"מ תשי"א ע' 296. ע"ד אופן הלימוד – להעיר משיחת ש"פ משפטים תש"ט.

וששית). אלא שכל שעה חמישית לא אסרוהו אלא באכילה, אבל מותר ליהנות ממנו כל מיני הנאות בשעה חמישית ולפיכך יכול עדיין למכרו לנכרי.

לפני סוף זמן האכילה יש לנקות היטב את הפה והשיניים מפירוורי חמץ. בעלי שיניים תותבות עליהם לנקותן היטב ולוודא שלא נשאר עליהן אפילו משהו של חמץ בעין, ואחר כך יש להכשירן היטב בעירו מים רותחים מכלי שני (ואם **בטוחים** שמכלי ראשון לא יתקלקלו השיניים התותבות, יש לערות עליהן מכלי ראשון). וכשיש חשש שיתקלקלו – די בנקיון גרידא [נוסף לזה שלא אכל חמץ חם או חריף במשך מעת לעת לפני זמן איסור חמץ]. צעירים שיש להם "פלטות" ו"גשרים" ליישור השיניים – באם אפשר להוציאם, יוודאו שאינם מונחים בפה בעת האכילה בפסח. ואם הם קבועים בתוך הפה, כך שאין אפשרות להחליפם, וכן בנוגע ל"סתמות", אזי אחרי שינקום היטב, כנ"ל, ישתו מים חמים – בחום הכי גבוה שיכולים להכניס לפה מבלי להזיק לעצמם חלילה – ובכך יכשירו⁵⁰.

לפני סוף זמן ביעור חמץ: באם לא נעשה עדיין, לזכור להכניס למקומות הנמכרים לגוי את הדברים האחרונים של החמץ. לסגור ולנעול ולסמן את כל המקומות הנמכרים. להוציא מהבית את כל שקיות הזבל, שואב־האבק וכדומה.

נשים שעדיין לא הכשירו את טבעות הידיים או עגילים שנגעו בחמץ חם, או בזיעה (=אדים) של חמץ, ובכוונתן להשתמש בטבעות אלו בפסח, יזכרו להכשירן כעת בעירו מים רותחים.

יזהר כל אדם לבדוק ולנער הבתי־ידיים [=כפפות] והכיסים של הבגדים שלו ושל התינוקות בשעת הביעור לפי שלפעמים מכניסין בהן חמץ. וכל זה במי שדרכו לפעמים ליתן חמץ לתוך הבתי־ידיים והכיסים של הבגדים, אבל מי שלעולם אין דרכו בכך אין צריך בדיקה כלל, לא בליל י"ד ולא בשעת הביעור, ומכל מקום המחמיר תבא עליו ברכה.

החמץ שהונח בפחי הזבל, אם הפח שייך ליהודי או נמצא בתוך חצרו הפרטית, יבער את החמץ לפני סוף זמן ביעור חמץ. ויכול לשפוך עליו אקונומיקה או חומר מפגל אחר עד שלא יהיה ראוי לאכילת כלב. ואם הפח שייך לעירייה ומונח ברשות הרבים, אין צריך לבער את החמץ שבתוכו.

סוף זמן ביעור חמץ: 11:52 לפני הצהריים. ויש להקדים קצת, לפני סוף שעה חמישית, כדי שיהי' זמן לביטול חמץ אחר זריקת החמץ לאש.

מתחלת שעה ששית ולמעלה אסרו חכמים את החמץ גם בהנאה ולפיכך אינו יכול למכרו לנכרי. ואפילו חמצו של נכרי אסור בהנאה (לפיכך אסור להריח פת חמץ של נכרי משעה ששית ואילך).

טוב לזהר שלא לבטל החמץ פעם ב' ביום עד שיבער תחלה מן ביתו כל החמץ הידוע לו כדי שיקיים מצות ביעור חמץ בחמץ שלו, שלאחר הביטול אין החמץ שלו שהרי בטלו והפקירו.

יעשה לחמץ מדורה בפני עצמו [ולא עם דברים אחרים] וישרפנו ויבטלנו.

50 ויש שהקפידו לעשות מילוי ועירווי ג' ימים.

וכבר האריכו בכמה צדדי קולא בזה: שבד"כ אין היס"ב בפה והאוכל הגיע מכ"ש או שלישי, (והמנהג להחמיר בכלי שלישי הוא רק בדאפשר, ובנדו"ד ה"ז כשהדה"ח והפ"מ שאפשר להקל בכלי שלישי, ועוד שרוב תשמישו בצונן), וגם שבלא שהה לכמה דעות אינו נבלע, ונוסף לזה נפגם בפה ע"י תערובת הרוק וחום הטבעי (וריאקציות עיכול וכימיות של חלב הפה) ובפרט בין השיניים. ועוד זאת שקו"ט אם שיניים תותבות ופלטות וכו' בולעים שבטבעם נעשו באופן דשיעי ולא בלעי (שאינו דומה לשיניים ממש שמחובר בעורקים ויש לצדד דדינו כבע"ח שאינו בולע, ויש שנטו להקל מה"ט גם בנדו"ד).

יש לזכור לקחת מהבית שק הנייר שבו פתיתי החמץ (והכף והנוצה ושירי הנר) מהבדיקה בלילה⁵¹.

מי שלא בירך בשעת בדיקת חמץ, יברך על הביעור ללא שם ומלכות. נכון הדבר שבשעה שהוא מבער מן ביתו את החמץ ששייר למאכלו, יחזור ויבטל פעם שנית כל חמץ שיש ברשותו [גם חמץ הידוע לו] כדי שיבוטל גם כן החמץ שנתגלגל מחמץ זה ששיירו למאכלו, ולא יעבור עליו בבל יראה ובל ימצא כשימצאנו בפסח.

ובביטול היום יאמר: כל חמירא כו' [הנוסח בארמית נמצא בסידור, ושונה קצת מהנוסח שנאמר בליל בדיקת חמץ]. ומשמעותו בשפה המדוברת: "כל חמץ ושאור שיש ברשותי שראיתו מעולם ושלא ראיתו מעולם, שראיתו בשעת הבדיקה ושלא ראיתו בשעת הבדיקה, שביערתיו ושלא ביערתיו, יהא בטל ויהא הפקר כעפר ארץ".

ויש לשרוף עשרה פתיתין ובשעת שריפת החמץ יאמר יהי רצון כו' [הנוסח נמצא בסידור].

במענה לשאלת רבים: מה עושים במצת העירוב שהשתמשו בה בערב פסח של שנה שעברה לעירובי חצרות? יש שהציע לאוכלה לאחר שבת הגדול בצורה מבושלת, אך הראשונים כמלאכים כתבו במפורש שנוהגים לשורפה או לבערה בערב פסח. ובטעם הדבר שלא ניתן להשתמש בה לשנה הבאה, ביאר כ"ק אד"ש שהיות ובמשך השנה כולה אין המצה נשמרת כראוי לפסח, על כן זקוקים לבערה.

האריז"ל כתב הנזהר ממשוהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה. – ואולי הכוונה שלא יאונה לו כל און בשוגג, שהרי בודאי בעל בחירה הוא גם אז.

בתשובת אדמו"ר הזקן הובא שכתב האריז"ל להחמיר כל החומרות בפסח. ולהעיר, שבשנת תרצ"ב סיפר כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע שאביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, היה אומר שאין לנהוג בהדורים בחג המצות. – הטעם שלא יחול בקבלה בנדר.

לא יאמר אדם "כמה טורח פסח זה", כי רשע מה הוא אומר: "מה העבודה הזאת לכם = מה טורח זה לכם". ועכשיו אין העולם נזהרין בזה, ויש שלומד עליהם זכות שאינו נקרא רשע אלא כשאומר "מה טורח זה" על טורח הקרבת הפסח, שהיא מצוה מן התורה, ונראה מדבריו שמצות התורה הן עליו לטורח, מה שאין כן בזמן הזה כשאומר על גודל הזהירות וחומרות יתירות "כמה טורח", אין איסור בדבר.

הסדר בליובאוויטש בערב פסח היה, שאחר שריפת החמץ היו הולכים לטבול במקוה, לובשים בגדי יו"ט ואופים מצת מצוה, ואח"כ עוסקים בשארי ההכנות ליו"ט. בין שאר ההכנות היה ג"כ – להסיר החותמות מעל בקבוקי היין ובפרט אותם שהיו בהם אותיות – ולהסיר המגופה במקצתה, והיו נזהרים שלא יגע ברזל הפראפענציער [=פותחן] ביו"ט⁵².

"ערב פסח . . אין ליובאוויטש . . אין איין און דעם זעלבען טאג איז געווען א גרויסער אונטערשייד אין דער שטימונג צווישען דעם

51 בשו"ע אדה"ז כתב: יש נוהגין לשרוף את החמץ בערבה שחבטו אותה בהושענא רבה לפי שכל דבר שנעשה בו מצוה אחת נכון לעשות בה מצוה אחרת ויש נוהגין לעשות היסק מערבות הלולב בפי התנור בשעת אפיית המצות. בפועל, לולב והושענות – שורפים אין א מיטען מיטוואך, ולא לשריפת החמץ (ר"ד תשרי תרצ"ג).

ערשטען האלבען טאג און דעם צווייטען האלבען טאג. דער חצות היום האט מבדיל געווען אין אזא הבדלה אז עס פלעגט זיין ווי צוויי באזונדערע צייטען אין יאר.⁵³

בספר המנהגים – חב"ד⁵⁴: "כ"ק אדמו"ר שליט"א נוהג לחלק מצות שמורה ערב חג הפסח אחרי מנחה כשהוא לבוש בבגד משי של שבת ויו"ט ובחגירת אבנט". וכ"ה בכ"מ שלובשים בגדי שבת ויו"ט אחר חצות.

איסור עשיית מלאכה: בזמן שבית המקדש היה קיים אסרו חכמים לכל אדם מישראל לעשות מלאכה בערב פסח מחצות היום ולמעלה (חצות בשעה 12:57), לפי שמחצות ואילך הוא זמן הקרבת הפסח. ואף לאחר שחרב בית המקדש ובטל קרבן פסח, אף על פי כן לא נתבטל איסור עשיית מלאכה. העושה מלאכה בזמן הזה מחצות ואילך משמתין אותו כדין העובר על דברי חכמים, וגם אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה לעולם. ואף אם אינו עושה כדי להשתכר אלא עושה בחנם, בין לעצמו בין לאחרים, אפילו לצורך יום טוב, הרי זה אסור.

כל מה שמותר לעשות בחולו של מועד, כגון דבר האבד, או שעושה מעשה הדיוט ולא מעשה אומן ויש בו צורך המועד, כל שכן שמותרים בערב פסח אחר חצות.

לא אסרו בערב פסח אלא מלאכה גמורה, כגון לעשות כלים חדשים או לתפור בגדים חדשים, [וכן אסור לכבס בגדיו], אבל רשאי הוא לתקן כלי ישן שנתקלקל קצת אם יש בו צורך המועד, וכן בגדים שנקרעו קצת רשאי לתפורם ולתקן לצורך המועד, אפילו מעשה אומן בין לעצמו בין לאחרים בחנם.

כתיבת ספרים היא מלאכה גמורה ולא התירוה אפילו לצורך מצוה אלא אם כן בדרך שמותר בחולו של מועד. מותר לכתוב דרך לימודו שבודאי אינו מתכוון לכתובה גמורה והגונה. ונוהגין היתר באגרות רשות.⁵⁵

תספורת: אסור לספר לישראל מחצות ואילך. ואפילו לספר את עצמו אסור. אבל מותר להסתפר על ידי נכרי⁵⁶. וכן שאר כל המלאכות נוהגין להתיר לעשות על ידי נכרי, אפילו שלא לצורך המועד.

נטילת צפרניים: יש אוסרין ליטול הצפרניים מחצות ואילך, ויש מקילין וכדאי הם לסמוך עליהם. ומכל מקום, לכתחלה יש לחוש לסברא הראשונה ויטלם קודם חצות. אבל אם שכח ולא נטלם קודם חצות, יש לסמוך על סברא האחרונה ויכול ליטלם אחר חצות.

פרקמטיא: המנהג לא לעסוק בפרקמטיא בערב פסח אחר חצות, אע"פ שמעיקר הדין מותר.

בערב פסח קודם חצות תלוי במנהג: מקום שנהגו לעשות עושין כל המלאכות אפילו שלא לצורך המועד, ובמקום שנהגו שלא לעשות אין עושין. אין מקיזים דם בערב יו"ט, גזירה משום הקזת דם בערב חג השבועות שיש בו סכנה.⁵⁷

תזכורת: לפני כניסת החג – לפתוח את האריזות והעטיפות של הבגדים

(53) לקו"ד ח"א ע' 264. ועיי"ש ע' קלד ואילך (חלקו הועתק לקמן).

(54) ע' 38.

(55) ולהעיר מלקוטי לוי"צ אג"ק ע' קצז.

(56) בענין הסתפרות ע"י נכרי בכלל – ראה פרטי הדינים בשו"ע יו"ד סי' קנו.

(57) ושקו"ט בכ"מ בנוגע לתרומת דם ובדיקת דם שבזמנינו. ואכ"מ.

החדשים, להוריד את התוויות מכירה, לקרוע את התפרים בכיסים, לבדוק ולהדק את הציציות וכדומה.

המוצא חמץ בביתו (או בכל מקום שברשותו) בפסח: מן הדין, אם החמץ נמצא בערב פסח, אחר זמן הביעור ועד שקיעת החמה, וכן בחול המועד – חייב לבערו מן העולם מיד שיראנו. אם מצאו ביום טוב (וכן בשבת חול המועד) כופה עליו כלי לכסותו מן העין שלא יראנו, ושלא יבוא לאוכלו, ובמוצאי יום טוב (או במוצאי שבת) – יבערנו. כשמבער החמץ במשך חג הפסח (מה שאין כן במבער בערב פסח לאחר זמן ביעור): אם החמץ הוא כזית ויותר, והוא חמץ גמור, מברך עליו "על ביעור חמץ". בזמנינו שנהוג למכור כל החמץ "בכל מקום שהוא" – יש אומרים שאין לבערו, וישים את החמץ אצל שאר החמץ הנמכר. הרוצה להחמיר ולשורפו (מצד החשש שמא המכירה לא חלה על חמץ זה) לא יברך על שריפתו. ואין לו לחשוש משום גזל הגוי, כיון שבדעתו לשלם לגוי לכשיתבענו, ומותר לקחת מהגוי על מנת לשלם. ויכוון שאינו רוצה לזכות בחמץ. ומטעם זה, כדאי שלא לגעת בחמץ אלא ידחפנו בקנה וכדומה⁵⁸.

בין ההכנות לסדר ול"שולחן עורך" שכדאי לזכור:

"יהיה שולחנו ערוך מבעוד יום כדי להתחיל הסדר מיד כשתחשך". לפיכך יש להכין מבעוד יום את הפריטים הנצרכים לליל הסדר [מצות, יין (לפתוח את הבקבוקים), סימני הקערה, לבדוק את החסה מתולעים ולייבשה (מחשש שרויה ב"כורך"), גירוד החריין, הכנת החרוסת, ועוד].

אנו נוהגין לסדר הקערה בלילה וקודם קידוש.

במדינות אלו נהגו שלא לאכול בשר צלי בליל פסח, ואפילו בשר עגל ועוף (שאין הפסח בא מהם). אבל דבר שאינו טעון שחיטה, כגון דגים וביצים, מותר לאכלם צלויים.

צלי קדר (פירוש: שנצלה בקדירה בלא מים ושום משקה, אלא מתבשל במוהל [=רוטב] היוצא ממנו) – אף על פי שאינו דומה לצליית הפסח, אף על פי כן יש לאוסרו מפני מראית העין, שלא יטעו להתיר גם צלי אש. [ויש להחמיר גם בטיגון במעט שמן]. ואפילו אם בשלו מתחילה במים ואח"כ עשאו צלי קדר, יש לאסור. אבל צלאו ואח"כ בישלו מותר.

נהגו כשקונין קדירות חדשות [של חרס] בפסח מבשלין בהן פעם אחת קודם יו"ט (לפי שע"י בישול הראשונה הן מתחזקין ומתקשין ומחזיקין מים ביו"ט וזהו גמר תיקון עשייתן ואסור משום תולדת מכה בפטיש⁵⁹).

כתב הרמב"ם: כשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאמנה עם שאר העניים האומללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש, אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו, ושמחה כזו קלון היא להם.

לטהר עצמו במקוה ערב הרגל.

אסור לאכול מצה עשירה מ"שעה עשירית" (4:13 אחר-הצהריים לערך) כדי שיוכל לאכול כזית מצה לתיאבון. אבל במדינות אלו אין נוהגין כלל לאכול מצה עשירה בערב פסח משעה חמישית [סוף זמן אכילת חמץ] ואילך. ומכל מקום, משעה הנ"ל (4:13) גם משאר מינים [כגון פירות, ירקות, בשר, ודגים]

58 ונתבאר באריכות בכינוס תורה חוה"מ פסח תשע"ו בבית חיינו צדי השקו"ט בהג"ל והמסקנא כנ"ל.

59 ראה הפריטים בשו"ע אדה"ז סי' תקב ס"ט.

לא יאכל אלא מעט ולא ימלא כריסו מהם, וכן לא ישתה יין משעה זו. בנוגע לשתיית הרבה יין – ראה בהערה⁶⁰.

הכנת אש לנרות: אין מוציאים אש ביו"ט מפני שהוא מוליד דבר חדש ודומה קצת למלאכה וכיון שהיה אפשר לעשות מערב יו"ט אסור לעשות ביו"ט. לכן, יש לדאוג להשאיר אש דולקת [ואפשר אש מהגז] שיוכלו להעביר אש מאש עבור הדלקת הנרות בליל שני וכן עבור הדלקת נרות שבת קודש בערב שבת.

המשתמשים בשעון שבת, יכוונו אותו באופן שהזמנים יהיו מתאימים לשני ימי החג וגם לש"ק שלאחריו.

עירוב תבשילין

לפרטי הלכותיה - ראה בשו"ע אדה"ז סי' תקכז.

כדאי לעשות תזכורת על הטלפון ובאימייל וכדומה, כי ישנם רבים ששוכחים וזו בעיה חמורה (כדלהלן).

גם מי שאין בכוונתו לבשל מיו"ט לשבת (מאיזה סיבה שתהי'), זקוק לעירוב תבשילין⁶¹ - בברכה - עבור הדלקת נר שבת, ובלא זה - אינו יכול להדליק הנר ביו"ט לצורך שבת.

אורחים המתארחים אצל אחרים בחג, ישאלו שאלת רב בנוגע לסמוך על עירוב תבשילין שלהם⁶².

סדר עירוב תבשילין: כשחל יום טוב ביום ה' וביום ו' או ביום ו' ובשבת יקח בערב יום טוב הפת [והיינו מצה כשירה לפסח] משבת [בשיעור כביצה] וגם תבשיל חשוב עמו כגון בשר או דג [בשיעור כזית] ויתן ביד אחר [ולכתחילה עדיף שיהא משהו שאינו מבני הבית, ואפילו אם האחר אוכל משלו וסמוך על שולחנו ממש, ויכול לזכות אפילו ע"י בנו הגדול אם הוא נשוי אע"פ שסמוך על שולחנו ממש. וכשאינו לו אחר יכול לזכות לכתחילה ע"י אשתו ובנו ובתו הגדולים האוכלים משלו] לזכות על ידו לכל הקהל, ואומר: אֲנִי מְזַבֵּחַ לְכָל מִי שְׂרוּצָה לְזָכוֹת וְלִסְמוּךְ עַל עֵרֹב זֶה.

ומי שזוכה נוטל בידו ומגביה טפח וחוזר המזכה ונוטל מיד הזוכה, והמזכה מברך: בְּרוּךְ אַתָּה אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת עֵרֹב.

בְּדִין יְהִי שְׂרָא לָנָא לְאִפּוּי וּלְבִשּׁוּלֵי וּלְאִטְמוּנֵי וּלְאִדְלוּקֵי שְׂרָגָא וּלְתַקְנָא וּלְמַעַבְדּוֹ בְּלִ צְרִקְנָא מִיּוֹמָא טָבָא לְשִׁבְתָּא לָנָא וּלְכָל-יִשְׂרָאֵל הַדְרִים בְּעִיר הַזֹּאת.

ואם אינו מבין בלשון ארמי, יאמר בלשון שמבין. התרגום ללשון הקודש: "בעירוב זה יהיה מותר לנו לאפות ולבשל ולהטמין ולהדליק נר ולתקן ולעשות כל צרכינו מיום טוב לשבת, לנו ולכל ישראל הדרים בעיר הזאת".

אם שכח לערב בעצמו - למרות שלפעמים אפשר לסמוך על העירוב של הרב, אך מכיון שבכמה אופנים עצם השכחה נחשבת כפשיעה⁶³ ופושע לא יכול לסמוך על העירוב של הרב - לכן, מי ששכח צריך לשאול רב אם במקרה שלו יכול לסמוך על העירוב של הרב.

60 ראה שיחת שבת הגדול תשמ"א.

61 ולכל הדעות, כדברי המג"א וכפס"ד אדה"ז שאין בזה מחלוקת.

62 וראה בארוכה בחוברת "באתרא דרב" גליון ב.

63 שו"ע אדה"ז סתקכ"ז סי"ד.

מי שזוכר בחג יש כמה אופנים להתיר לבשל מאכלי השבת, וצריך לשאול רב. אולם, לא כל האופנים מועילים להדלקת הנרות של שבת⁶⁴, במציאות ימינו שיש נר החשמל.

גם כשעשה עירוב תבשילין, מותר לבשל לשבת רק ביום שישי. כמו כן, אסור לבשל מיום ראשון של יו"ט לחבירו, כמוכן, כבכל יום טוב.

עירובי חצרות: כשיש ב' בתים בחצר אסרו חכמים לטלטל מבתיהם לחצר. ואפילו מבית לבית שלא בדרך החצר. אבל התירו על ידי עירובי חצירות.

המנהג לעשות עירובי חצרות בערב פסח ע"י מצה אחת שלמה ומערבין בה לכל שבתות השנה, ולא יעשו עירוב חצרות בעירוב פסח אלא אם יש ב' בתים שיותרו על ידי עירוב זה לטלטל ולהביא העירוב מזה לזה דרך פתח או חלון.

לפרטי הלכותיה – ראה הנסמן בהערה⁶⁵.

כפשוט, שצריך להיזהר שהמקום מוקף מחיצות כהלכה. כמו כן, באם יש גוי, או מחלל שבת בפרהסיא, או מי שאינו מודה בעירוב ח"ו, הגר בחצר, יש לסדר שכירות רשות ממנו⁶⁶.

וצריך לברך עליו ברוך אַתָּה אֱ-לֹהֵינוּ מֶלֶךְ הַעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת עֲרֹב.

ואומר: בְּדִין יְהִי שְׁרָא לָנָא לְאַפּוּקֵי וּלְעִיּוּלֵי וּלְטִלְטוּלֵי מִבֵּית לְבֵית וּמִחֲצָר לְחֲצָר וּמִבֵּית לְחֲצָר וּמִחֲצָר לְבֵית וּמִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת בֵּין בְּשֶׁבֶת זוּ וּבֵין בְּשֶׁאֵר שֶׁבֶתוֹת הַשָּׁנָה לָנוּ וּלְכָל הַדְּרָיִם בְּשִׁכּוּנָה הַזֹּאת.

ואם אינו מבין בלשון ארמי, יאמר בלשון שמבין. התרגום ללשון הקודש: "בעירוב זה יהיה מותר לנו להוציא ולהכניס ולטלטל וכו'..."

ואימתי מברך? בשעה שמזכה לבני החצר, מפני שכל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן. ואם כבר זיכה לבני החצר, אעפ"כ היא עובר לעשייתן ועדיין יכול לברך עליו⁶⁷.

אופן הזיכוי: אחד מבני החצר נותן פת [=מצה] משלו [בשיעור

64 ראה שו"ע אדה"ז שם סכ"ט.

65 ראה בשו"ע אדה"ז שס"ו ואילך.

66 ראה בפרטיות בשו"ע אדה"ז סי' שפב.

67 מפני שכל שלא נכנס שבת עדיין לא קנה עירוב שקניית עירוב היא בין השמשות. ובפשטות, היינו בדיעבד (וד"ז תליא בפלוגתא בפ"י ד' המג"א ואדה"ז אם לכתחילה אפשר לסמוך לברך אחר הזיכוי מטעם הנ"ל).

והנה, בסידור, בסדר עירוב תבשילין, הזיכוי הוא קודם הברכה. וכבר העיר מזה בקצוה"ש סי' קה בבדה"ש סק"ז.

אבל כבר כתבו כמה אחרונים (בדעת השו"ע) שיש לחלק בפשיטות – ראה ערך ש"י ששצ"ה. פני אפרים בומבאך שתקכ"ז סי"ב. שו"ת דברי מלכיאל ח"ג ס"ו. קובץ בית ועד לחכמים שנה ד חו' ה-ו ע' ד. חמדת אברהם ח"ב ס"כ. והאריכו בזה בכ"מ. והרבו להקשות עמש"כ במשנ"ב שס"ו בבה"ל סט"ו ד"ה בשעה. וראה קובץ העו"ב י"א ניסן תשע"ג. ואכ"מ. [וזהו נוסף לכך, וג"ז עיקר, שבהנהגת האריז"ל מצינו להדיא לברך קודם הזיכוי. ומש"כ במג"א שס"ו סק"כ דקאי בע"ת – הנה, בכתהאריז"ל שלפינו מוכח דקאי בע"ח, ממש"כ "בכל ע"ש". ויתירה מזו, מפורש בשעה"כ מנחת ע"ש דמירי בע"ח. ומפורש יותר במ"ח מס' יום הששי פ"ו מ"ג. וראה יד אהרן ששצ"ה. ברכ"י ששצ"ד. שע"ת ששצ"ד. ערוה"ש שס"ו סכ"ה. נימוקי או"ח סק"א. כה"ח שס"ו ס"ק קלד. כה"ח שתקכ"ז סקע"ז (וצ"ע שהרי הו"ע כתב בדעת האריז"ל דקאי בע"ח). ואיך שלא יהי', הרי בע"ת ברירא לן בסידור דעת אדה"ז לזכות תחילה].

והנה, לא נעלם ממני שכמה ראשונים (ראה אבודרהם הל' ברכות סדר ע"ח. אר"ח הל' עירובין. ועוד) כתבו להדיא לברך אחר הזיכוי, וכ"ד כמה אחרונים (וראה שו"ת מגידות סיקנוד ובפ"י מגד יהודה שם. חלק לוי סי' קכד. וראה נחלת צבי שס"ו סק"א. בני ציון ליכטמאן סקכ"ב). אבל אנו בדעת אדה"ז קיימין השתא. ואין סיבה לנטות ממש"כ בשו"ע ללא ראי' ברורה. ובסידור שי"ל לאחורנה עם הוראות והדרכות כתבו לברך אחר הזיכוי. וטעם נפלא ממני. אמנם, בקצוה"ש שם כתב ללמוד מסתימת רבינו בסידורו בנוגע לע"ח שדינו כע"ת. וצ"ע.

כגורגרות (=כשליש ביצה) לכל אחד מבני החצר [כלומר לכל בית⁶⁸], ואם הם יותר מ"ח בעלי בתים, שיעורו מזון ב' סעודות, שהם י"ח גורגרות, שהם כששה ביצים פת. [מצוות עבודת-יד אינן אחידות. כן להעיר שבמצה גופא יש הבדל בעובי בין מרכז המצה לשאר המצה. ולכן, לא ניתן לשער "שיעור מוזר" לפי גודל המצה. במצוות עבודת יד שבהכשר הבד"צ - בהשערה ממוצעת, כשלוש מצות. במצוות גדולות יותר מהממוצע - השיעור פחות. ובמצוות קטנות יותר מהממוצע - השיעור הוא יותר] בשביל כל בני החצר אפילו שלא בפניהם, ובלבד שיזכנו להם ע"י אחר [לכתחילה - על ידי גדול דוקא ולא על ידי בנו ובתו אפילו גדולים אם הם סמוכים על שולחננו] דהיינו שהאחר נוטלו בידו ומגביה טפח בשביל שיזכו בו כולם בהגבהה זו כאלו הגביהוהו בעצמן (ששלוחו של אדם כמותו, ואף שהם לא עשאוהו שליח, מכל מקום זכין לאדם שלא בפניו). וכשהוא מזכה צריך לזכות לכל בני החצר ולכל מי שיתוסף עליהם.

מנהגנו לעשות כל אחד משתי מצוות הללו - עירוב תבשילין ועירוב חצירות - בנפרד ולברך על כל אחת מהן "על מצות ערב" (כמופיע בסידור אדה"ז)⁶⁹.

מנחה: כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע היה מתפלל מנחה בשעה מוקדמת. בכלל, יש להקדים מעט תפילת מנחה כדי להספיק ולומר "סדר קרבן פסח" (אחרי מנחה) לפני שקיעת החמה (7:28).

סדר קרבן פסח: וגשלמה פרים שפתינו ותפלת מנחה היא במקום תמיד של בין הערבים, ובזמן שבת המקדש היה קיים היה הפסח נשחט אחר תמיד של בין הערבים, כן ראוי לעסוק בסדר קרבן פסח אחר תפלת המנחה. נוסח האמירה נדפס בסידור⁷⁰.

בכמה משיחות כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע נזכר על דבר הנהגת אביו, כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, ללמוד בעיון סדר קרבן פסח והלכות קרבן פסח, וכן נהג גם הוא. וראה גם שיחת יום א' דחגה"פ ה'ש"ת (אחר התפלה בחדר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע): איין מאל בין איך אריין צום רבי'ן ערב פסח נאך מנחה, און איך האב געזען אז ער זיצט און לערנט משניות און טרינקט א גלאז טיי, און דער רבי האט מיר געזאגט, אז זיין פאטער האט ניט געזאגט דעם 'סדר קרבן פסח' נאר ער האט דאס געלערנט⁷¹.

בשיחת שבת מברכים ניסן תשמ"ח נזכר שיש להתכונן להקרבת הפסח, ובהכנה זו נכללת גם (ולכל לראש) לימוד פרטי הענינים דהקרבת הפסח, החל מסדר קרבן פסח שנדפס בסידור השוה לכל נפש.

68) כ"מ בשו"ע אדה"ז שם. וכ"ה בפ"י רבינו יהונתן עירובין פ, ב. רשב"א וריטב"א שם. מאירי שם. שלח"ג שם. ולהעיר שברמב"ם (עירובין פ"א ה"ט. ה"ז. ה"ז) משמע לחלק בין שיתופי מבואות לעירובי חצירות, שבעירובי חצירות הוא לכל בית. וראה תויו"ט עירובין פ"ז מ"ח. מלאכת שלמה שם. ולהעיר מכה"ח ס"ש"ח סק"ד.

69) הגם שיש באחרונים שצימדו לברך ברכה אחת על עירוב תבשילין וחצרות ביחד (ונחלקו באיזה אופן לנסח הברכה על שתי המצוות הללו, אם "על מצות ערובין", או "על מצות ערובי חצרות וערובי תבשילין"), הרי שבפועל מנהגנו כפנים, כמפורסם בספר מנהגי מהרי"ל (שכנראה נעלמו דבריו מדברי האחרונים הנ"ל).

70) ביאור נוסח אדמו"ר הזקן בזה התבאר ב'הגדה של פסח עם לקוטי טעמים ומנהגים' מכ"ק אד"ש. פרטי הלכות קרבן פסח - ברמב"ם הלכות קרבן פסח. סידור יעב"ץ. מנחת חינוך מצות ה"ח, יג"ז. ערוך השולחן העתיד ח"ד הלכות ק"פ. ועוד.

71) ובכ"מ ע"ד הנהגת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע - בחגירת אבנט ובעמידה. ולכאן ילה"ע משו"ע אדה"ז מהדו"ב ס"א ס"ט. (ודלא כמהדו"ק שם סי"ד. סמ"ח ס"א. וראה אוה"ת דרושים לשבועות ע' קנט. אג"ק ח"א ע' (שכד). וי"ל לפמש"כ בלקו"ש (דלקמן בפנים) "שנחשב כאילו עומד בביהמ"ק ועושה בפועל כל פרטי הדברים שאומר בסדר קרבן פסח, מעשה הקרבה ממש".

נאך דעם אמירת – ריכטיגער געזאגט – לימוד קרבן־פסח וואס פלעגט דויערן העכער א שעה און אמאל אנדערהאלבען שעה פלעגט ווערען גאר א אנדער ליכטיקייט אין שטוב, אזא אצילות־דיגע אויפגעלייגטקייט אז אלץ איז געווען פרייליך, יעדער זאך אויף וואס די אויג איז געפאלען האט געהאט א בעזונדערן חן . . .

עם פלעגט זיין א קורת־רוח־דיגע שטימונג. די שטימונג פון ערב פסח נאכן לימוד הקרבן פסח איז געווען ניט נאר א הכנה צו א יו"ט, נאר דאס אליין איז געווען יו"ט ממש, א פרייליכקייט וועלכע קומט פון מחשבה טובה, אין די גרעסטע בעסטע האפענונגען פון ביאת המשיח.

אט קומט משיח און עס איז דער בנין בית המקדש און מען איז מקריב דעם קרבן פסח און מען איז זיך עוסק אין דעם מיט אזא עונג. דער עונג פון ערב פסח איז געווען אנדערש פון שמחת תורה אדער יו"ט כסלו. ערב פסח איז געווען א קורת רוח־דיגע, עונג־דיגע אויפגעלייגטקייט בב"א.

דער ליל שמורים האט געשפראצט פון יעדער ווינקעלע, דער גאולה־ריח האט זיך געשפירט פון יעדער זאך, עס האט זיך געפילט אז מען שטייט אין א יחוס־דיגען מצב. אט אט, נאך א רגע און נאך א רגע וועט געשעהן אזא זאך וואס נאר מיר אידען האבן דאס, וואס געהערט נאר צו אונז אליין⁷².

כתב אדמו"ר הזקן: וצריך האדם הירא וחרד על דבר ה' לקרות אותו בזמנו, שתעלה קריאתו במקום הקרבתו, וידאג על חורבן הבית ויתחנן לפני ה' בורא עולם שיבנה אותו במהרה בימינו אמן. – לשון אדה"ז הנ"ל נתבאר בארוכה בלקוטי שיחות⁷³. ושם⁷⁴: שנחשב כאילו עומד בביהמ"ק ועושה בפועל כל פרטי הדברים שאומר בסדר קרבן פסח, מעשה הקרבה ממש.

"לא חייבוהו לאומרו בדיוק בשעה שהיו מקריבין את הקרבן־פסח בפועל ודיו שיהי' בזמן שהקרבת קרבן־פסח כשרה". ולכן, בדיעבד אם איחר, יש עדיין מקום לאומרו עד הלילה [שי"א שבדיעבד ניתן לשחוט, או עכ"פ לזרוק מדמו עד צאת הכוכבים].

הלכתא למשיחא: להלשון בסדר קרבן פסח "הפסח נשחט בשלש כתות" – יש להעיר מאגרות קודש כ"ק אד"ש חכ"ב ע' תמג ש"צ"ע אם לעת"ל תהי' שחיתונו בג' כתות", עיי"ש.

הלכתא למשיחא: מלבנים את אבני המזבח וההיכל בסיד בערב פסח. היום, בשחיתות פסח הראשון, החליל מכה לפני המזבח.

הלכתא למשיחא: בערב פסח תוקעים 48 תקיעות.

הלכתא למשיחא: בקשר לחנוכת ביהמ"ק השלישי, כתוב ביחזקאל⁷⁵: "ועשה הנשיא ביום ההוא בעדו ובעד כל עם הארץ פר חטאת". ובפירוש הפסוק – פירש"י שם: בעונינו נעלם ממנו מה שדרש בקרבנות האלה פר בארבעה עשר בניסן למה. ואומר אני שמא בי"ד בניסן של פסח ראשון שנתחנן בו הבית עומד ופר זה בא תחת עגל בן בקר שהקריב אהרן בשמיני למלואים ומגיד שאם לא הקריבו בשמיני למלואים יקריבו בי"ד בניסן כדי שיתחנן לעבודה קודם יום טוב לפי שעליו קרבנות ועולת המועד לעשות.

72 לקוטי דבורים ח"א ע' קלד. ועיין שם עוד בארוכה.

73 כרך לב עמודים 36-43.

74 ע' 41.

75 מה, כב – הפטורת פ' החדש.

ונשמרתם מאד לנפשותיכם: ארגוני הבטיחות והצלה ממליצים שאם משאירים את מבער הכיריים דולק במשך החג אזי יש לוודא שיש בסמוך חלון פתוח לפחות 4 אינץ', ועוד חלון נוסף פתוח בצדו השני של הבית, כדי לאפשר אוורור ראוי. כמו כן לוודא שהגלאי (לפחמן חד-חמצני) פעיל.

סדר הדלקת נרות: מומלץ שהמשתמשים בנרונים שבכוסיות זכוכית יניחו **מעט**⁷⁶ מים או שמן בכוסית **בערב יו"ט** [ומותר לעשות כן] בכדי שהדיסקית (המחזיקה את הפתילה) שבתחתית הכוסית לא תידבק אליה – ראה להלן בליל ב' דיום טוב.

ימשמש בבגדיו עם חשיכה (שלא יהא בהם מוקצה⁷⁷).

לתת צדקה עבור שני ימי החג ועבור יום השבת קודש.

סדר הדלקת נרות: מדליקין הנרות לפני הברכה כבשבת, ואח"כ מברכים "להדליק נר של יו"ט" ו"שהחיינו". איש המדליק יברך שהחיינו בקידוש.

זמן הדלקת נרות יום טוב בערב החג בשעה **7:10** (18 דקות לפני השקיעה).

[טענתה בהברכה או שכחה שהחיינו – ראה בהערה⁷⁸].

אם איחרו את הזמן, ניתן להדליק גם בחג, מאש דולקת.

ליל חמישי, ליל א' דחג הפסח

ערבית: שיר המעלות. מעריב לשלוש רגלים.

דיני הטועה, ראה בהערה⁷⁹.

נוהגים לגמור את ההלל ("הלל שלם") בציבור בברכה תחילה וסוף בלילה הראשון של פסח אחר תפילת ערבית וכן בלילה השני. המתפללים ערבית

76 אבל לא הרבה מים שאסור גם בערב שבת ויו"ט מחמת גרם כיבוי.

77 ראה שו"ע אדה"ז קו"א לסרנ"ב סק"ד.

78 טענתה ואמרה "להדליק נר של שבת קודש", אם נזכרה תוך כדי דיבור חוזרת ואומרת "של יום טוב". לאחר כדי דיבור – לא יצאה, וחוזרת ומברכת כל זמן שהנרות דולקות. (ע"פ קו"א לשו"ע אדה"ז סרס"ג סק"ג וסק"ד). [וראה גם בקונטרס באתרא דרב חו' ג הע' 45 ואילך. והארכנו בה בכינוס תורה חוהמ"פ דאשתקד (תשע"ט). וצע"ק מש"כ מפי השמועה בס' הרב אשכנזי].

אם שכחה ברכת שהחיינו, תכוון לצאת ידי חובה בעת הקידוש.

79 טעה והתחיל ברכות אמצעיות של חול, אם נזכר באמצע ברכה (בין שנזכר בברכה ראשונה של אמצעיות של חול שהיא אתה חונן, ובין שנזכר בשאר ברכות אמצעיות של חול) צריך לגמור כל אותה ברכה ואח"כ מתחיל ברכה אמצעית של יום טוב.

טעה והתפלל כל התפלה של חול ולא הזכיר כלל ענין קדושת היום בתפלתו (יעלה ויבוא וכדומה) לא יצא ידי חובתו וצריך לחזור ולהתפלל תפלה של חג, אבל אם הזכיר של חג בתוך שמונה-עשרה אע"פ שלא קבע לחג ברכה בפני עצמה יצא ידי חובתו.

ואם נזכר קודם שאמר "מודים", אחר שסיים ברכת "המחזיר שכינתו לציון" אומר יעלה ויבוא קודם מודים ויצא. אם התחיל כבר "מודים", אם נזכר לפני שאמר "יהיו לרצון" השני, חוזר ל"אתה בחרתנו".

ואם אמר כבר "יהיו לרצון" השני והסיח דעתו מלומר תחנונים, חוזר לראש התפילה של יום טוב.

טעה והתפלל של שבת לא יצא ידי חובתו. ואם נזכר באמצע ברכה אמצעית, פוסק מיד ומתחיל של יום טוב (וא"צ לחזור לראש התפלה, אף שה"ז שקר מוחלט. ראה תהל"ד סרס"ח סק"ט ואילך. ואכ"מ).

נזכר לאחר מכן – דינו כנ"ל בטעה והתפלל של חול.

טעה ואחר "יעלה ויבוא" אמר "ותחזינה" (כרגיל בחול המועד ובראש חודש) ולא "והשיאנו" (כביום טוב), חוזר ל"והשיאנו". ואם נזכר אחרי שאמר "ברוך אתה השם" מסיים "מקדש ישראל והזמנים"

וממשיך "רצה". נזכר אחרי שחתם "המחזיר שכינתו לציון", חוזר ל"אתה בחרתנו". וכן אם מסופק אם אמר "והשיאנו" או לא, אם אינו מתפלל מתוך הסיודור. (ע"פ שו"ת גו"ר או"ח כלל ד סי"ט – הובא בהגהות ועק"א סתפ"ז ס"א. ערוה"ש שם ס"ד. כה"ח שם סק"ל. וראה תשובות הפוסקים (כ"ץ) סכ"ג

– באו"א. והנלענ"ד כתבנו).

אמר יעלה ויבא וטעה והמשיך כנוסח ברכת המזון ואמר "ובנה ירושלים", יחזור ויאמר "והשיאנו".

אם נזכר אחר שאמר שם השם בחתימת הברכה ועדיין לא אמר "בונה ברחמיו", יסיים ויאמר "מקדש ישראל והזמנים", ויצא. ואם סיים "בונה ברחמיו" חוזר ל"אתה בחרתנו". (ראה קצוה"ש סמ"ז סי"ב.

לקט הקמח החדש סי' קכ סק"ב (השני). חשוקי חמד בכורות נ, א בארוכה).

מבעוד יום, מותר להם לקרוא הלל לפני חשיכה⁸⁰. אחרי הלל שלם, קדיש תתקבל. עלינו. קדיש יתום. מאחלים איש לרעהו: גוט יום טוב.

מצוה למהר להתחיל הסדר בשביל התינוקות שלא ישנו. ומכל מקום לא ימהר להתחיל הקידוש קודם שיהי' ודאי חשיכה, ("בזמן הראוי לאכילת מצה", שהיא מן התורה, ו"כל מה שתקנו חכמים כעין של תורה תקנו", והיינו בזמן צאת ג' כוכבים קטנים⁸¹), בשעה 8:01.

השוכח להכין את הפריטים לליל הסדר בערב החג, עליו להכין אותם בחג בצורה המותרת בחג. ולכל לראש, להכין רק את כמות הפריטים הנדרשת ללילה הראשון בלבד, שכן יש איסור להכין ביום הראשון של החג עבור היום השני (אלא אם עושה כל פעולת ההכנה בבת אחת).

זרוע: בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן הובא ש"יכול לעשותן בין צלויין בין מבושלין מעיקר הדין, ונהגו שהבשר יהיה צלי על הגחלים זכר לפסח שהיה צלי אש". מי ששכח לצלות את הזרוע בערב החג ויש לו זרוע מבושלת, יכול להשתמש בה. ואם רוצה בדווקא בצלי, מותר לו לעשות את הצליה בחג (וכן הנוהגין רק לבשל הזרוע ושכחו לבשל, וכן הנוהגין לבשל ואח"כ לצלות, יכולים גם לבשל בחג), אך עליו להזהר משני דברים: א. להכין רק הכמות הנדרשת ללילה הראשון (ולא להכין גם עבור הנדרש בלילה השני, שעבורו יש לעשות זאת בלילה השני), ב. לוודא שהבשר [שמנהגנו להסירו כמעט כולו מעל עצמות הזרוע] ייאכל ביום הראשון [אף שבדרך כלל מנהגנו שמדקדקין שלא לאכול הזרוע אח"כ – הרחקה שלא יהא כל דמיון לקרבן פסח], שכן, כל ההיתר לעשות מלאכה ביום טוב (צליה/בישול) הוא רק אם אוכלים ממנו בחג. **זהירות נוספת:** באם הזרוע צלוייה אין לאוכלה בליל הסדר, אלא רק ביום למחרת, שכן בלילה אסור לאכול בשר צלי. גם אם הזרוע רק בושלה בחג (ואינה צלוייה) נכון שלא לאכלה בלילה, ויש לחכות עד למחר ביום⁸².

מרור: דעת אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך שאסור לפרר את המרור (חריין) ביום טוב **אפילו בשינוי**, לפי שדרך לגוררו הרבה ביחד⁸³. לכן, מי ששכח לפרר את המרור לפני החג, ישתמש בחסה (הבדוקה היטב מתולעים) או יחתוך את התמכא [חריין] בסכין לחתיכות קטנות.

חסא: בבדיקת עלי חסא (סאלאט) מחרקים יתכנו בעיות של נטילת נשמה, מוקצה [ובשבת – גם בורר (משא"כ ביו"ט כיון שאינו בורר לימים הרבה)], סחיטה ועוד, ולכן צריך לבדוקם ולנגבם מבעוד יום וגם לפי שאור היום יפה לבדיקה, ועוד שבלייל הסדר ממחרים ולא ישתדל לבדוק כראוי.

80 וכמפורש בהגדה: יכול מבעוד יום, ולא נתמעט אלא סיפור יצי"מ מצה ומרור וכל השייך לזה. ואמירת הלל בערבית היא משום הלל בשעת שחיתת הפסח, ואפי' הלל על הנס אפשר לאומרו מבעוד יום שאינו שייך לחובת מצה ומרור, ומהני תוס"ש לד"י. ואף גם אם צריך לפטור בברכה ההלל שבשעת הסדר, לפי שאפשר לברך לפני זמן החיוב. ועוד, שב(בחציו השני של) הלל בשעת הסדר אין מקפידין לאומרו קודם חצות [וראה בארוכה אצלנו בירור הלכה בענין אכילת מצה אחר חצות (נדפס בסוף החוברת בלוח דאשתקד (תשע"ח)) הערה 22. ואכ"מ]. וראה שו"ת יחוד"ח ס"ד. דברי יציב או"ח סר"ז. עמק התשובה ח"ב סמ"א. ויען דוד ח"א ספ"א. קובץ שערי הוראה חו' יד. ועוד.

81 נתבאר בחוברת הבד"צ לשבועות תשע"ה.

82 כ"ה בפמ"ג סתע"ג במ"ז סק"ד עפ"ד הט"ז. אבל בפר"ח סתע"ו שאין איסור לאכול זרוע מבושלת. וכ"מ בשו"ת מהרי"ו סי' קצג. וכן מוכרח בדעת מהרש"ל (בשו"ת ספ"ח – הובא בב"ח מג"א סק"ח וט"ז כאן סק"ד). וכ"מ בדעת הח"י סקי"ז. וראה בשו"ת אג"מ או"ח ח"א סי' קנו. ויל"ע בדעת אדה"ז שם סכ"א, עיי"ש.

מותר להכין את כל שאר מאכלי הסדר, כולל חרוסת, הכנת מי-מלח, ללא צורך בשינוי.⁸⁴

מצות: כדאי לבדוק את המצות מבעוד יום שלא יהיו בהן כפולות ונפוחות. באם שכח מותר להסיר הכפולות ונפוחות (גם בשבת), ואין בזה חשש בורר.⁸⁵ (ויניחם בצד ע"מ לשורפם לאחר יו"ט⁸⁶).

יש שכתב שאין לחרוך מצה שבורה בשבת ויו"ט לעשותה שלימה, משום תיקון מנא⁸⁷. ובכלל, יש מפקפקים על הנהוג לצרפם ללחם משנה כשנחרכו. לכתחילה אין לצרף ללחם משנה מצה שנשרפה בחלקה באופן שאינה ראויה כלל לאכילה. אבל אם ראויה לאכילה ע"י הדחק, אף שעומד ליחתך, אפשר לצרפה. ובשעת הדחק, אפשר לצרפה בכל אופן⁸⁸.

בשעת הדחק כשאין לו מצות שלימות ללחם משנה יש להקל לסמוך על האומרים שמצה שחסר בה רק חלק אחד ממ"ח חלקים עדיין נחשבת כשלימה. וכשגם זה אי אפשר, י"א שגם שלימה ופרוסה ביחד (מצה וחצי) היא בכלל לחם משנה. וכשאין לו אפילו מצה אחת שלימה, יקח לפחות שתי פרוסות. אבל לכתחילה צריך להקפיד על לחם משנה ממש – היינו שתי מצות שלימות לגמרי.

להסיר מכשול: איסור גמור לחתוך בשבת וחג חתיכות מגליל נייר או גליל ניילון (או נייר-כסף) בכדי לעשות מהן מפות לשולחן, אף אם החתיכות גדולות יותר מהמידה המדוייקת של השולחן, משום איסור מתקן מנא. לא נהגו להחמיר ולהדר להקנות המצה לאורחים או לבני ביתו⁸⁹.

84 הנדרש רק בקביעות פסח שחל בשבת, כפי שכותב אדמו"ר הזקן. ולא כפסק החיי אדם ועוד שהצרכיו עשיית שינוי בהכנת מי-מלח גם בחג.
85 ע"פ שו"ע אדה"ז סי' תק ס"ח.

86 מצה כפולה ונפוחה שנמנעים מלאוכלה משום חומרא אינה אסורה בטלטול בשבת ויום טוב. וגם כשאסורה מן הדין, אם חלק מהמצה מותר באכילה מותר לטלטל כולו. וכשהתחיל כבר לטלטל בהיתר, מותר להמשיך לטלטל בעודה בידו במקום הפסד.

87 ועוד יל"ע שהרי אפשר מעיו"ט. ולהעיר משו"ת תורת חסד סכ"ח סק"ח שמתקן אוכל מאיסורו אינו בגדר אוכל נפש. אבל ראה מש"כ ללמוד זכות בשו"ת מגדנות אליהו ח"ג סי' קח, עיי"ש באורך. וראה משמרת המועדות סי' תקו ס"ג. ולהעיר שלפעמים מחמת דקות המצה נתפס האש במצה ואסור לכבותה ביו"ט.

88 ראה שו"ע סרע"ד סק"א. ארחות חיים ספינקא שם סק"א. משנ"ב שם סק"ב. שש"כ פנ"ה ס"ז.
89 כן מוכח מסתימתו ושתיקת כל הפוסקים בדבר הרגיל ושכיח טובא. ולא ראינו שיעשו כן גם אצל המדקדקים במצוות ולא חזינא לרבנן קשישאי דעבדי הכי. וכ"פ בא"א מבוטשאטש תנינא סתרג"ח. יד המלך חומ"צ פ"ו ה"ז. אמרי בינה דיני פסח סוסי' כ"ד. וראה שו"ת מנח"י ח"ח סמ"ח סק"א. צ"א ח"ב ס"ב סק"ח. ח"ב סל"ז. ח"ג סט"ו. בצה"ח ח"ד סי' קעב. משנ"ה ח"ח סי' קצא. תשו"ה ח"ב סר"מ. ח"ה סוסי' קמד. באר שרים ח"ג סנ"ה סק"ג. מנחת שלמה ח"א סנ"ח. בית אבי ח"א סס"ו. הליכות שלמה פסח פ"ט ס"ד. אשרי האיש או"ח ח"ג סי' ס"ז. מגילת ספר או"ח סי' ס. רץ כצבי פסח סי"ז. הל' בחג פסח פט"ז הע' 38. ועוד. והכי מדוייק בשו"ע אדה"ז סתנ"ד ס"ט במוסגר, שרק אם אכל מצה של חברו שלא מדעתו אינו יוצא, ומשמע, שאם ה' מדעתו יוצא גם ללא קנין. [ואולי בא לאפוקי מש"כ שם סי"ד (ע"פ הט"ו שם סק"ד. וכ"ה בריטב"א סוכה לה, א) במשאל מצה לחבירו, דשאני התם שנעשה ממונו כיון שלהוצאה ניתנה משא"כ באורח להחמירם].

וכמו טעמים בדבר (במה של"ח שאין אורח זוכה במנתו ולפחות שצ"ל מעשה קנין): שבודאי גמר ומקנה ואנן סהדי ואומדנא דמוכח הוא, ועדיף מטבעת שאולה (וכש"כ באשתו וב"ב שחייב במזונותיהם); כשמשתמש בו לצרכו ומפסידו נעשה שלו; שבהיתר אכילה סגי, וא"צ שלו ממש מדלא כתיב מצתכם בהדיא. וראה לקו"ש ח"ט ע' 349 בחילוקי הדרגות ד"שלו" (אמנם ממש"כ אדה"ז הטעם להתיר מצה שאולה משמע שבאמת צ"ל שלו ממש); שניתן לו ע"מ לכלותו ולאכלו; שהלעיסה ה"ה כמעשה קנין (ודעת אחרת מקנה בלא כוונת קנין, וגם פיו כחצרו דמיא וקונה גם לא כוונה לקנות, או בקנין יד כשמונג בידו); שמעיקר הדין קייל"ן שאורח זוכה במנתו (וראה לעיל לענין בדיקת חמץ שאכלו בבית המארח), ועכ"פ לגבי מצה סגי בהכי. וגם למ"ד שאינו קונה – היינו לפני שנותן לתוך פיו, או רק כשאינו רוצה לזכות בו, או רק כשרוצה לקדש בו אשה ולא כשמשתמש בו לעצמו. ועוד סברות כיו"ב.

מנהג בית הרב בקבלה מדור דור להתחיל סדר הראשון תיכף אחר תפלת ערבית ושלא להאריך בו כדי לאכול האפיקומן קודם חצות לילה. לא כן הסדר השני אשר עורכים אותו בשעה מאוחרת בלילה והאדמו"ר מאריך בביאור ההגדה ובעניני תורה והתעוררות לעבודה.

בשיחת ליל ב' דחגה"פ תש"ד: "הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האט געזאגט אז די נעכט, – הכוונה על ב' לילות הסדרים דחגה"פ – איידער מען טוט עפעס מעניני הסדר דארף מען א קוק טאן אין סידור". וראה גם שיחת ליל ב' דחגה"פ תשי"א.

מטעם זה, וגם מצד קוצר היריעה, לא נפרטו כאן הלכות ליל הסדר בפרטיות המתאימה, ומקומם בסידור ובהגדה. ובמיוחד – חשוב לעיין בהגדה עם לקוטי טעמים ומנהגים של כ"ק אד"ש לדעת מה לעשות. בכל זאת, לתועלת הקוראים, נרשמו כאן נקודות אחדות:

רשימת השינויים במנהג חב"ד ביחס להנדפס בסידור אדמו"ר הזקן: את הכרפס טובלים במי מלח ולא בחומץ. בברכת "בורא פרי האדמה" מכוונים להוציא (נוסף ל"מרור") גם את ה"כורך". ב"מגיד" אין מגביהים הקערה ורק מגלים מקצת המצות. אחרי "הא לחמא", נוהגים כמה שאין מסלקים הקערה "לצד אחר" אלא מזיזים אותה קימעה ומכסים המצות. באמירת "והיא שעמדה" מכסים תחילה המצות ואחר כך מגביהים הכוס. באמירת "מצה זו" ו"מרור זה" אין נוטלים הפרוסה והמרור ביד, אלא אווזים את המצה השניה והשלישית ע"י המפה שעליהם ומניחים הידים על ה"מרור" וה"כורך". באמירת "לפיכך" אין אווזים את הכוס עד סיום ברכת "אשר גאלנו", אלא אווזים את הכוס עד שמסיימים "ונאמר לפניו הללויה", מעמידים את הכוס על השולחן וחוזרים ומגביהים אותה לברכת "אשר גאלנו". אין מרככים החרוסת ביין, אלא נותנים אותו ביין שבכלי שתחת הגביע ובו טובל המרור. ב"מרור" מכוונים להוציא בברכה גם את ה"כורך". ואין טובלים המרור של כורך בחרוסת, אלא נותנין מעט חרוסת יבשה (מזה שנשאר על הקערה, אחרי נתינת החרוסת ביין שכלי שתחת הגביע) על המרור ומנערים אותה אח"כ ממנה. ב"צפון" אוכלים שני כזיתים ולא רק כזית. בלילה השני אין מקפידים לאכול אפיקומן קודם חצות.

רשימת המצוות השייכות לליל הסדר:

מצוות עשה מן התורה: סיפור יציאת מצרים. אכילת מצה. ובזמן בית המקדש קיים (במהרה בימינו) גם: אכילת בשר קרבן הפסח (ונכללו בו שש עשרה מצוות פרטיות), אכילת בשר קרבן חגיגה, וגם אכילת מרור [שבזמן הזה – הוא רק מדברי סופרים].

מדברי סופרים: הבאת שני תבשילין (זרוע וביצה על הקערה), אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה. שתיית ארבע כוסות. שתיה ואכילה בהסיבה דרך חירות. אכילת מעט ירקות בטיבול כדי להתמיה את התינוקות. אמירת הלל. אכילת מרור (זכר למקדש. ובזמן הבית זו מצוה מהתורה. ובכדי לצאת דעת הלל, אוכלים את המרור עם מצה, באכילת כורך). טיבול בחרוסת זכר לדם, לטיט ולתפוח. אכילת אפיקומן (זכר לקרבן פסח הנאכל על השובע, או זכר למצה הנאכלת עם הפסח). [וזהו נוסף למצוות שבכל יו"ט – קידוש, לחם משנה וכדומה].

רשימת ה"שיעורים" לליל הסדר:

הערה כללית: נכון להוסיף קצת על השיעורים, גם כדי לצאת מידי ספק, וגם

יו"ל ע"י בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | לא

מפני שהשיעור הוא לבליעה בפועל, ורגיל שהיין עלול להשפך מעט מן הכוס טרם השתי'. כמו כן יש לקחת בחשבון הישארות פירורי מצה בין השיניים.

שיעור הכוס, לכל אחת מארבע הכוסות, רביעית. ושותה הכוס כולו ובבת אחת. (ואם קשה, די בשתיית רובו. אבל בכוס האחרון צריך לשתות רביעית שלם. ובדיעבד אפילו הפסיק כמה פעמים באמצע יצא, והוא שלא ישהה מתחלת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה יותר מכדי שתיית רביעית. ובשני כוסות האחרונים לא יחזור וישתה אלא אם כן שהה מתחלת השתייה עד סופה יותר מכדי אכילת פרס).

פחות מכזית ל"כרפס" [ובבצלים קטנים מאד – אין לאכול בצלים שלמים אף בפחות מכזית]. שני כזיתים ל"מוציא מצה" (רק למי שיש לפניו קערת מצות. ולשאר המסובים שאין אוכלים כזית מהשלמה ופרוסה שבקערה, וכן בדיעבד, "כזית" אחד). כזית "מרור" [שני המינים, חסא ותמכא מצטרפים לכזית]. כזית מצה וכזית מרור ל"כורך". שני כזיתים לאפיקומן (אחד זכר לקרבן פסח ואחד זכר למצה, כנ"ל. ואם קשה עליו, שאז אוכל רק כזית אחד, עליו להתנות שהוא זכר על-פי הדעה שהלכה כמותה).

שיעור כזית: שיעורי תורה הם בדרך כלל בנפח ולא במשקל [לדוגמא: נפח של כזית למשל שוקל פחות במצה מבמים]. בכזית מצה שהוא מן התורה יש להחמיר שהוא מדת הנפח (VOLUME) של כחצי ביצה בינונית. במרור שהוא מדברי סופרים, וכן בכורך ואפיקומן יש לסמוך על האומרים שכל כזית הוא פחות מעט משליש ביצה. [האוכלים שני כזיתים למצה, כנ"ל, יכולים לשער כל כזית בשיעור הקטן]. מצות עבודת-יד אינן אחידות. [וגם במצות מכוונה יתכנו חילוקים הן בשטח והן במשקל אע"פ שאינו נראה לעין]. כן להעיר שבמצה גופא יש הבדל בעובי בין מרכז המצה לשאר המצה. ולכן, לא ניתן לשער "שיעור מוזר" לפי גודל המצה. במצות עבודת יד שבהכשר ה"בד"צ – בהשערה ממוצעת, כזית הגדול הוא לערך רבע מצה, והקטן הוא לערך שישית מצה. במצות גדולות או עבות יותר מהממוצע – השיעור פחות. ובמצות קטנות או דקות יותר מהממוצע – השיעור הוא יותר⁹⁰.

אכילת שיעור "כזית" צריכה להיות במשך שיעור "כדי אכילת פרס". בשיעור אכילת פרס במקום האפשרי כדאי לחוש (על-פי ספר המנהגים חב"ד: "למיחש מיבעי") לשיעור של שלוש דקות.

שיעור רביעית במדות זמנינו לערך 3 אונס [מהדעות בזה: בין 2.6 ל-3.4 אונס. החישוב בכוס עגול, נפח של 2 גודלים בינוניים אורך, 21 גודלים רוחב וגבהו – 3.6 גודלים. והוא נפח של כביצה ומחצה].

רשימת הדברים שצריכים "הסיבה": ד' כוסות. מצה. כורך. אפיקומן.

שכח להסב: בד' כוסות – בכוס שני יחזור וישתה בהסיבה. בשאר הכוסות – אין לחזור ולשתות בהסיבה (אבל אם התנה בדעתו קודם שמברך על כוס ראשון שיוכל לחזור ולשתות בין כוס ראשון לשני על סמך ברכה זו [וטוב לכתחילה לעשות כן] – יחזור וישתה כוס זה בהסיבה). מצה – טוב להחמיר לחזור ולאכול בהסיבה. כורך – אין צריך לחזור ולאכול בהסיבה. אפיקומן – אין צריך לחזור ולאכול בהסיבה.

הלכתא למשיחא – שינויים בליל הסדר בימות המשיח – ראה במילואים (א) בסוף חלק ב'.

מצוה לחלק לתינוקות קליות ואגוזים בליל פסח קודם עשיית הסדר כדי שיראו שינוי וישאלו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות. ואף על פי שעל שאלה זו אין לנו מה להשיב להם, מכל מקום על ידי שיראו שינוי זה ויתעוררו לשאול עליו, יתעוררו גם כן לשאול על שינויים אחרים, דהיינו שאוכלין מצה ומרור ויושבין בהסיבה, וישיבו להם עבדים היינו וכו'.

לילות הסדר:

פעם אמר לי אאמו"ר [כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע]: יוסף יצחק מ'דארף טראכטען – (במשך הסדר) – אף זיין א מענטש וועט דער אויבערשטער העלפען. בפרט בעת פתיחת הדלת. ניט בעט קיין גשמיות בעט רוחניות⁹¹.

קידוש: אתקיננו סעודתא דמלכא וכו', בורא פרי הגפן, מקדש ישראל והזמנים, שהחיינו⁹².

אשה המקדשת ובירכה "שהחיינו" בהדלקת נרות, לא תברך שוב "שהחיינו" בעת הקידוש⁹³.

שכח ובירך "על נטילת ידיים" ב"ורחץ", ראה בהערה⁹⁴.

91 הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים, משיחות חגה"פ תש"ב. בשעת מעשה – ליל ב' דחגה"פ תש"ב – אמר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע לכ"ק אד"ש: "אבל איני רוצה שידעו שסיפרתי לך זה".

92 בברכת שהחיינו בקידוש נפטרת גם ברכת שהחיינו עבור בדיקת וביעור חמץ.

93 וכו' בהוספה לליקוטי מנהגים (נדפס גם בס' המנהגים ע' 60) לגבי ר"ה. ופשוט שה"ה בכל שאר יו"ט (ודלא כמי שרצו לחלק), וכמפורש בשו"ת תשובה מאהבה ח"ב סרל"ט לגבי ליל פסח (אף שברכת שהחיינו בקידוש קאי גם על מצות הלילה) שה"ז ברכה לבטלה. וכבר כתב עד"ז בהגש"פ המרבה לספר (קרלסרוא, תקנ"א) לבנו של הקרבן נתנאל (אחרי קידוש) בשם אביו שאם בירכה בעת הדלקת נרות לא תברך זמן בקידוש. וראה גם כה"ח סתקי"ד ס"ק קיב. ועוד. [אבל להעיר מאלפסי זוטא ר"ה ספ"ג, במקדש בליל פסח לאחרים שאומר זמן אח"כ כשמקדש לעצמו הואיל וברכת שהחיינו שייכת נמי לאכילת מצה].

וגם לפמשי"ב אדה"ז בשו"ע סתרמ"א ס"ג שברכת שהחיינו קאי "על מצות קידוש היום שהיא ג"כ מצוה הבאה מזמן לזמן" – ולהעיר מלקו"ש חל"ז ע' 15 הע' 12 של אדה"ז כאן צ"ע – אין לחדש עפ"ז חובת שהחיינו בשביל קידוש, כשכבר קיבלה קדושת היום בפועל בשעת הדא"נ. [ולהעיר שבכ"מ בשיחות קודש שהאנשים מברכים דוקא בקידוש והנשים בהדלקת נרות, וכמ"פ נחית למנינא במספר הפעמים שאומרות שהחיינו בחגי חודש השביעי. וכיו"ב. ואכ"מ].

בנוגע לעניית אמן ע"י הנשים על שהחיינו (כיון שבירכו כבר בשעת הדלקת נרות) – נהוג עלמא לענות אמן. ואף שכמה אחרונים כתבו לחוש משום הפסק, ולכאורה נכון לחוש לדבריהם – כבר כתבו בכ"מ ליישב המנהג. וגם אגן בענייתו, יש לנו אריכות דברים במק"א מזה. ואכ"מ. ובכל אופן, בליל הסדר יש עצה פשוטה: שתשתה הכוס מיד אחרי קידוש לפני שהחיינו, ובעה"ב המקדש יאריך בברכת שהחיינו, באופן שתוכל לענות אמן אחרי גמר שתייתה.

94 אם אמר רק "ברוך אתה ה'" יסיים "למדני חוקיך". ואם בירך "על נטילת ידיים", יעשה כסדר הזה: "יחץ", "מוציא מצה", "כרפס" ללא ברכת "בורא פרי האדמה" (כיון שהוא מין ירק מדברים הבאים מחמת הסעודה, ו**כרגיל**). ואם רוצה, יכול לברך תחילה "בורא פרי האדמה" על דברים שאינם באים מחמת הסעודה ויכוון לפטור את המרור והכוורך, ואח"כ יקח ירק הרגיל לכרפס), "מגיד" (כרגיל עד "גאל ישראל" ומברך "בורא פרי הגפן" על כוס שני, כרגיל), ויטול ידיו בלי ברכה, וימשיך "מרור", "כוורך" וכו' עד גמירא – כרגיל. (**מבוסס על הנהגה** משיחת אחש"פ תשי"ט).

ונראה שכל זה רק אם כשנטל ידיו היתה כוונתו (בטעות) ליטול ידיו לאכילת פת (מצה). אבל אם כיוון ליטול ידיו רק לדבר שטיבולו במשקה ולא לאכילת פת (אלא שבטעות בירך "על נטילת ידיים" מתוך רגילות הלשון וכדומה), צריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, וליטול ידיו עוד פעם בלי ברכה עבור אכילת פת, ואח"כ ימשיך מ"יחץ" כדלעיל. ונת' אצלנו במק"א.

[ולהעיר, שבשנים האחרונות – **יותר מחמשים שנה** לאח"ז – נתפרסמה **ראשונה** שמועה המספרת שבשיחה שלאחמ"כ היתה "משנה אחרונה" בנדון – שיש להמשיך כרגיל. אמנם, אין ל"שיחה" זו שום זכר ורמז בהנחות ויומנים, וגם החוזרים שמאו (ועוד כו"כ שנכתבו בשעת מעשה) מעידים שלהד"מ, והעיקר שפלא גדול ש"הוראה" זו (להיפך מהמבואר בשיחה) לא נודעה לרבים כ"כ הרבה שנים. ויותר מסתבר, שהתבלבלו המספרים (שסיפרו כן בהיותם בני 70 שנה ומעלה. ומהם מי שעדיין לא מלאו לו 16 שנה בשנת תשי"ט) עם הנרמז בשיחה הנ"ל שזו משנה אחרונה (ביחס להנאמר בליל הסדר בשנה הנ"ל – באו"א קצת). זאת ועוד, שבשיחה הנ"ל נאמר, שההוראה מכל הענין היא שאין לסמוך על העולה בהשקפה ראשונה (ורמז בזה לההוראה שניתנה בשעת מעשה, בליל הסדר), כ"א לפסוק רק אחרי העיון כדרוש. וכמה מן הדוחק, שלאחמ"כ היתה חזרה נוספת בנדון. ודי בהערה זו].

בשיחת ליל ב' דחגה"פ תשט"ו: עס שטייט אין כתבי האריז"ל אז די הגדה דארף מען זאגען בקול רנה [רם] ובשמחה. ויש לומר אז מצד דעם פלעגט כ"ק מו"ח אדמו"ר זאגן די הגדה בקול רם, און אין די זמנים וואס ער אליין האט ניט געקאנט זאגן בקול רם, דאס הייסט אז ווי א צווייטען האט זיך אויסגעוויזן אין זיינע חושים גשמיים אז ער זאגט ניט בקול רם, פלעגט ער אין יענע זמנים מאנען בא אנדערע זיי זאלן זאגן בקול רם. [ועד"ז בכו"כ שיחות קודש].

בשיחת ליל ב' דחג הפסח תשי"ב: עס שטייט אין כתבי האריז"ל אז פסח ביי נאכט - די ערשטע און די צווייטע נאכט - דארף מען זאגן די הגדה בקול רם ובשמחה, און בכלל דארף מען די נעכט זיין בשמחה. ווארום עס איז ניטא קיין גרעסערע שמחה פאר די שכינה ווי פסח ביינאכט. דערפאר איז בא מיר אלע מאל געווען א וואונדער, אז בא כ"ק מו"ח אדמו"ר פלעגט מען ניט זעהן פסח ביינאכט קיין שמחה, ואדרבא, עס איז נאך געווען א ענין פון דמעות, הגם עס קאן דאך זיין דמעות של שמחה, אבער עס איז ניט געווען ניכר עס זאל זיין דמעות של שמחה. אין כתבי האריז"ל שטייט דאך אבער מען זאל זיין פסח ביינאכט בשמחה, במילא זאל מען זאגן א ניגון. אין ניגונים גופא איז דאך פאראן מרירות ניגונים און שמחה ניגונים, זאל מען זאגן א פריילעכען ניגון און זינגען טאקע בשמחה, און מען זאל טראכטען אז דאס איז שייך צום סדר וואס דער אריז"ל זאגט אז די אמירת ההגדה דארף זיין בשמחה. (כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן א פרייליכן ניגון).

בראשונים כתבו שיש למהר באמירת ההגדה בכדי להגיע לאכילת מצה. והאריכות בסיפור יציאת מצרים היא אחר אכילתו. ובשיחת ליל א' דפסח תש"ח⁹⁵: ערב פסח איז אלץ וואס מען האט געטאן געווען מיט א מיושב'דיקע געאיילקייט, נאר דאס איז אלץ געווען ביז מען האט אנגעהויבען זאגען די הגדה ביים סדר, נאכדעם האט מען שוין ניט געאייילט, אבער מען האט אויך ניט מאריך געווען. . הוד כ"ק רבינו הזקן איידער ער איז געפארען אין מעזריטש פלעגט ער ערב פסח אויפשטיין פארטאג, און אגאנצען טאג זייער איילען בכדי צו עסען דעם אפיקומן פאר חצות, נאכדעם ווי הוד כ"ק רבינו הזקן איז געקומען פון מעזריטש פלעגט ער אויך אויפשטיין ערב פסח פארטאג, נאר ניט איילען.

אף שמוותר להפסיק באמירת ההגדה לצורך גדול⁹⁶, אין להפסיק לשיחת חולין ודברים בטלים ח"ו, כי אם לצורך סיפור בעניני יציאת מצרים או לצורך סעודתו. אין מפסיקים בפירושי ההגדה מהפיסקא "לפיכך" והלאה, וכן בחציה השני של ההגדה (לאחרי ברכת המזון).

רחצה: להזהר שמי הנטילה (שיצאו חוץ לפרק הזרוע והרטיבו את השרוול וכו') לא יטפטפו על המצה (משום שרויה).

מצה: "מצת מצוה הוקשה לפסח שצריך לאוכלה לפני חצות הלילה כמו הפסח שאינו נאכל אלא עד חצות". ונחלקו הפוסקים אם מברך עליה כשאוכלה אחר חצות. וספק ברכות להקל⁹⁷.

95) סה"ש תשי"ח ע' 199.

96) שקו"ט בזה בכ"מ. ואכ"מ. ולהעיר בדעת אדה"ז בנוגע להבדלה באמצע ההגדה שהטעם משום נראה כמוסיף על הכוסות. והוא ע"פ הח"י שם סק"ה. ושם שמצד הפסק לית לן בה. אבל אין מכאן הכרח גמור בדעת אדה"ז, ובכלל - שאני הפסק לצורך הבדלה, וכמ"ש בכ"מ כן בדעת הח"י. ולהעיר משו"ע אדה"ז סתע"ז ריש ס"ט, דמשמע שאין להפסיק לכתחילה באמצע הלל. וראה שיחת ליל ב' דחגה"פ תשי"ג.

97) והארכנו בזה במק"א (נדפס בגיליון דשנת תשע"ח בסוף החוברת).

כמה אופנים בחלוקת המצה למסובין בכדי למעט בהפסק. והכי טוב, אם אפשר, שבעל הבית יטול ידיו תחילה ויכוון להוציאם בלחם משנה, ואחר כך יאכל ב' כזיתים. ורק אחרי שגמר לאכול יטלו ידיהם שאר המסובים ויחלק להם. ואפשר גם שיתן להם מראש (לפני נטילת ידים או לפני שמברך על המצות) מצה כשיעור, ואחרי שאכל כשיעור ב' כזיתים יוסיף ויתן להם קצת ממצה העליונה והאמצעית.

שולחן ערוך⁹⁸: כבכל שבת וחג, צריך להזהר כשמקלפים ביצים, בהיות והקליפות נחשבות מוקצה, לקלף ישר לתוך פח האשפה, או ע"ג צלחת שאפשר לנער לתוך האשפה, או צלחת חד-פעמית שנזרקה ישר לפח. (יש לוודא שיש כבר אוכל או כלי בתוך הצלחת). כמו כן, צריך לקלף רק סמוך לסעודה (מצד בורר).

צפון: אפיקומן צריך לאכול קודם חצות [הלילה] כמו הפסח שלא היה נאכל אלא עד חצות. חצות בשעה 12:56. שכח לאכול אפיקומן – ראה בהערה⁹⁹.
למים אמצעים ואחרונים אין להעביר ידיו על שפתיו, (וכן כל ז' ימי הפסח, משא"כ אחש"פ שמהדרין לשרות).

ב'הגדה של פסח עם לקוטי טעמים ומנהגים' מובא אודות זמן מזיגת כוסו של אליהו: "אחר ברכת המזון (חוץ מזמנים ידועים)". ובספר השיחות תשמ"ט¹⁰⁰ נאמר שמזיגת כוס זה "שייכת לחלקו השני של הסדר שקשור עם הגאולה העתידה (שלכן מזיגת הכוס בדרך כלל היא לאחרי ברכת המזון, ורק בזמנים ידועים היו מוזגים הכוס לפני ברכת המזון)", ושם¹⁰¹: "ולאחרונה – נהגו כן (למזוג לפני ברכת המזון) בכל פעם."
בברכת המזון: יעלה ויבוא. שכח, ראה בהערה¹⁰². הרחמן ליו"ט.

98) בנוגע לשמחת יו"ט – ראה להלן בסעודת היום.

בנוגע לשמחת יו"ט בלילה – ראה שו"ת שאג"א סס"ח באריכות – הובא בהגש"פ עם לקו"ט ד"ה מצה. וראה גם שיחת שמחת ביה"ש ושבת חוהמ"ס תשי"ט. אבל ראה שע"ת סי' תקכט סק"ה שהוכיח ממג"א סי' תקמו סק"ד (ועיי"ש בחמ"מ). שו"ת אבנ"ז או"ח סי' תכג. ועוד.

[ישקו"ט בזה לענין חובת אכילת בשר בלילה (ונוגע לחגה"ש, שיש שנהגו בחלב) – ראה דרכ"ת ספ"ט סקי"ט. אבל להעיר משפ"א סוכה מח, א דבחדא מינייהו – ביום או בלילה – סגי].

99) אם נזכר אחרי מים אחרונים: נוטל ידיו בלא ברכה ואוכל אפיקומן בלא המוציא, ונוטל מים אחרונים שוב ומברך ברכת המזון.

ואם נזכר אחרי שבירך ברכת המזון קודם שבירך בורא פרי הגפן על הכוס: יטול ידיו ויברך על נטילת ידים (אם אוכל כביצה) ויברך המוציא על האפיקומן ואח"כ ברכת המזון ובורא פרי הגפן על הכוס. ואם נזכר אחרי ברכת בפה"ג על הכוס: ישתה הכוס ויטול ידיו בברכה ויברך המוציא על האפיקומן ואח"כ ימזוג הכוס ויברך ברכת המזון ולא ישתה הכוס ויגמור עליו הלל וההגדה ואח"כ ישתה הכוס. ואם נזכר אחרי שהתחיל לגמור הלל: יגמור ההלל וההגדה וישתה הכוס ואח"כ יטול ידיו בברכה ויברך המוציא על האפיקומן ויברך ברכת המזון ללא כוס.

100) ח"א ע' 391 הערה 78.

101) בשולי הגליון שם נוספה הערה כבפנים.

102) השוכח יעלה ויבוא הלילה [וכן בשאר סעודות המחוייבות של חג] ונזכר קודם שאמר "השם" בחתימת ברכת "בונה ברחמי ירושלים" חוזר ליעלה ויבוא. אם אמר כבר השם חותם הברכה. ואחר כך אומר (כנוסח שבסידור) בא"מ א"ה אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה את יום חג המצות הזה בא"מ מקדש ישראל והזמנים. אבל אם נזכר אחרי התחלת ברכת הטוב והמטיב, אפילו לא אמר רק תיבת "ברוך" חוזר ומברך ברכת המזון. ולדעת רוב האחרונים – כ"ה גם בנוגע לנשים.

[ובפרט למש"כ אדה"ז סי' קפח ס"י שחיוב אכילת פת משום שמחה. וראה הגש"פ עם לקו"ט ד"ה מצה. ולענין חיוב שמחה אצל נשים – לרוה"פ חייבת בעצמה. וראה לעיל הע' 14. ואכ"מ].

הכרעת רוב הפוסקים שבנזכר ששכח יעלה ויבוא אחרי שתיית כוס שלישי, אף שחוזר ומברך ברכת המזון, אינו שותה עוד פעם כוס שלישי.

אמר יעלה ויבא וטעה והמשיך כנוסח התפלה ואמר "ותחזינה עינינו", יחזור ויאמר "ובנה ירושלים" (כבשח באמצע ברכת המזון שחוזר למקום שפסק. ועד"ז כתב בקצוה"ש סמ"ז סק"ה מטעם אחר).

יו"ל ע"י בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | לה

מי שהקיא מאכלו לפני ברכת המזון אינו מברך ברכה אחרונה. לגבי אכילת מצה, מרור, ושתית ד' כוסות וכו' – נחלקו הפוסקים אם יצא ידי חובתו. ולמעשה, אינו צריך לחזור ולאכול רק כזית מצה. ואפילו בירך כבר ברכת המזון יטול ידים שוב ויברך על נטילת ידים (באם אוכל כביצה) ויברך המוציא ואחר כך ברכת המזון¹⁰³.

חייב אדם לעסוק כל הלילה בהלכות פסח וביציאת מצרים ולספר בניסים ונפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו עד שתחטפנו שינה.

נוהגין שלא לקרות על מטתו רק פרשת שמע [עד "ובשעריך"] וברכת המפיל אבל לא שאר דברים שנוהגין לקרות בשאר לילות כדי להגן, כי לילה זה לילה המשומרת היא מן המזיקין.

אין לזרוק הזרוע לאשפה דרך בזיון.

יום חמישי, א' דחג הפסח

סוף זמן קריאת שמע בשעה 9:39.

שחרית לשלוש רגלים.

בשיחת יום שמיני עצרת תרצ"ט (בנוגע להשאלה אם להזכיר גשמים בשחרית כששמע כבר ההכרזה¹⁰⁴): מען דארף זיך מגביל זיין אז מען זאל קענען דאווענען מיט דעם מנין. למעשה, אם שמע הכרזת "מוריד הטל" קודם שהתפלל שחרית – **אם אינו מתפלל במנין אחר**¹⁰⁵ – יאמר גם בשחרית "מוריד הטל"¹⁰⁶.

ואם נזכר אחר שאמר שם השם בחתימת הברכה ועדיין לא אמר "המחזיר שכינתו", מסיים "למדני חקיך" וחוזר ל"ובנה ירושלים". ואם סיים ואמר "בונה ברחמי ירושלים" יצא. ואם סיים "המחזיר שכינתו לציון" חוזר לתחילת ברכה שלישית. (וראה חשוקי חמד בכורות ג, א בארוכה).

103 ונתבאר אצלנו במק"א הטעמים ההכרעה שבפנים, גם את"ל שבתר הנאת גרונו אזלינו, כמשמעות דעת אדה"ז בשו"ע סק"ז ס"ט וסתע"ה ס"ג. ואכ"מ.

104 בנוגע לשמע"צ.

105 ופשוט, שכן הוא אפילו אם אמר (עם הש"צ לתפלת מוסף) הפיוט למוסף הנקרא "תפלת טל", שאומר אחר כך מוריד הגשם בשחרית, אם מתפלל שחרית במנין אחר. [ומש"כ באו"ז הל' הזכרת גשם וטל שסצ"ח, לגבי הזכרת גשמים, שגם בשמע פיוטים של גשם מהש"צ מזכיר גשמים אפי' לא שמע ההכרזה ואולי כוונתו שעי' שמיעת הפיוטים יודע הוא שהכריזו] – ל"ש לנדוד"ד, דאיהו קאי להסברא שהיחיד אינו מזכיר אם לא שמע להדיא ההכרזה. ולא קייל"ן הכי. ובאמת, צ"ב בכוונת האו"ז, שלא פי' כל צרכו החילוק בין ב' הדעות בירושלמי ובין היחיד לציבור, עיי"ש. ובשורת איש מצליח ח"ג אר"ח סי"ב בהערות המלבה"ד נדחק לפרש שר"ל לחלק בין היחיד שנמצא בביהכ"ל ליחיד בביתו. ואף שדוחק קצת הוא ג' עיקר כדבריו בדעת האו"ז].

106 כ"ה בלוח כולל חב"ד (לגבי מוריד הטל) והוא ע"פ אג"ק חי"ב ע' ג בהערות ללוח הנ"ל (ושם הוא לענין מוריד הגשם. ולכאורה כש"כ הוא). ויחיד המתפלל בביתו אף שלא שמע ההכרזה אומר מוריד הטל במוסף, אם משער שכבר הכריזו.

ולא מצאתי דבר ברור באחרונים אם היחיד נגדר אחר מנין הראשון, האחרון, שרגיל בו, או רוב בתי כנסיות, רוב אנשי העיר, ואם אשה נגדרת אחרי בעלה. ויש מאחרוני זמננו שכתבו לכאן או לכאן מסברא ומד"ע ללא מקור ברור. כן ראיתי מהמלקטים שחפאו דברים אשר לא כן בדברי האחרונים. והמעייין בפנים ישר תחזינה עינימו אשר לא מיני' ולא מקצת'. ולמעשה, יש להורות שבכל אופן יאמר מוריד הטל בשחרית אם כבר הכריזו במנין א', כיון שבאומר מוריד הטל יוצא לכו"ע, ואין כאן בית מחוש (ראה כע"ז בתהל"ד סי' קיד סק"ב וסק"ג. ולענין אחר – משנ"ב סי' קיד סקט"ז). והרי היחיד רשאי לומר טל במקום גשם גם קודם שהכריזו – שו"ע אדה"ז סי' קיד ס"ב.

והרי יש מורים שגם אם מתפלל במנין אחר ה"ה נגדר אחר מנין הא', ודיינו להקל בזה ותו לא. ובסגנון אחר, שממש"כ בפוסקים שאומר מוריד הטל בשחרית אא"כ **מתפלל** במנין אחר, מ' קצת שכל שאינו מתפלל עם המנין השני לא סגי, אף ברגיל להתפלל עמו וכדומה, דאל"ה עדיפא הול"ל, וק"ל.

ועוד איכא בגווה, שעיקר הדין שאין מפסיקין מלהזכיר גשמים קודם הכרזה הוא רק שלא יהא אגודות אגודות, ובאמת ראוי להפסיק בשחרית, אלא שאא"פ להפסיק להכריז בשחרית, אבל לגבי היחיד ל"ש דין אגודות אגודות (וראה גם מחה"ש סתפ"ח שם כע"ז). ואפי' במעריב מצ"ע ראוי להפסיק לולא הטעם דלית עמא תמן. ולכן בדיעבד אינו חוזר אם לא הזכיר גשמים אפי' כשלא אמר טל (משנ"ב סי' קיד סק"ג).

הלל שלם. קדיש תתקבל. שיר של יום. קדיש יתום. מוציאין שני ספרי תורה. י"ג מדות ו"רבוננו של עולם". קריאת התורה.

סימן סדר קריאת התורה של כל הח' ימים של פסח בקביעות שנה זו: "משך תורא פסל קדש בכספא במדברא שלח בוכרא". ונתבאר בשו"ע אדה"ז סת"צ ס"ח ואילך, עיי"ש פרטי דינים.

מוסף לשלוש רגלים. במוסף של יום טוב הראשון של פסח מתחילין לומר מוריד הטל, ואין הצבור רשאים להתחיל עד שישמעו מפי הש"ץ, ונוהגין שהשמש מכריז **קודם** התפלה.

אם אמר מוריד הגשם בימות החמה מחזירין אותו [וגם במוסף יום ראשון של פסח גופא¹⁰⁷], לפי שהגשמים בימות החמה אינם אלא סימן קללה. לפיכך הוא צריך לחזור לראש הברכה. אם תיקן עצמו תוך כדי דיבור ואמר מוריד הטל, ראה בהערה¹⁰⁸. אם נזכר אחר חתימת הברכה חוזר לראש התפילה. ליתר פרטים, ראה בהערה¹⁰⁹. אם נזכר אחרי שעבר כל היום אין לו תשלומין, שתפלת מוסף אין לה תשלומין. [אבל טעה בשאר תפלות היום, ונזכר כשהגיע זמן תפילה שלאחריה, מתפלל פעמיים שמונה עשרה, ראשונה לחובה ושנייה לתשלומין]. המתפלל ואינו יודע אם הזכיר הגשם אם לאו, – עד שלושים יום, חזקה מה שהוא למוד [=רגיל] הוא מזכיר, לפיכך אם מסופק

ולכא' אפ"ל דדמיה לקבלת שבת שנגרר אחר רוב אנשי העיר (שו"ע אדה"ז סרס"ג סי"ט במוסגר. ולהעיר, שבשו"ע אדה"ז מ' קצת שהעיקר ביהכ"נ שרגיל להתפלל בו אלא שהעדר הקבלה דרוב העיר אלים להפקיע הקבלה מחמת הרגילות. ואולי נפק"מ במחצה על מחצה. גם יל"פ בדעתו דתרווייהו לקולא, שאם בביהכ"נ שרגיל לא קיבלו שבת אינו נגרר אחר רוב העיר שקיבלו).

ובאמת, יל"ע בכ"מ שנו' שהתפללו הקהל ערבית ונגרר היחיד (לענין הפס"ט, אבלות, הזכרת יעו"י בברהמ"ז, אכילת סעודה שלישית בשבת, איסור בשר ויין מ"ח מנ"א, איסור בשר ויין בשבת שבתשעת הימים) אם ה"ה כשיש ב' ביהכ"נ בעיר. ובפשטות, גם בזה אין ביהכ"נ הא' נגרר אחרי הב'. ולהעיר ממג"א סי' תקנא סק"ו. וכן הבינו במח"ש ועוד הבינו בכוונת המג"א. אבל ראה בבלב"ש וגליון מהר"ש. וראה זית רענן לשתילי זתים שם סק"ז. ועצ"ע כשאינו מתפלל בביהכ"נ בתר מאן גריה. וראה משנ"ב סתקנ"א בשעה"צ סקנ"ו. ויל"ע בדעת אדה"ז. ולכא' תלוי גם אם היינו שלא לפרוש מהציבור (מצד הגברא) או שנעשה לילה (החפצא). וראה גם בשעה"צ שם סקנ"ז עפ"ד הפת"ש. וילע"ע. לאידך, לא מצינו להדיא בד"ז דין גריה, ואדרבה – היחיד אינו נגרר אחר הציבור ותליא בשמיעה מהש"צ (מג"א סתפ"ח סק"ד – למנהג שהציבור מזכיר בתפלת מוסף ורק הש"צ פוסק מלהזכיר) רק שהכרזת הש"צ מועלת גם למי שלא שמע. (כמפורש בשו"ע סי' קיד ס"ב ובשו"ע אדה"ז שם סוס"א. וראה פמ"ג בא"א סק"ה). ועצ"ע.

ותו, שבשאר דינים הנ"ל כשהתפללו הקהל ערבית, אין הדר בישוב שאין שם מנין נגרר אחרי הציבור, ורק בענינו מצינו שגם הדר בישוב מזכיר גשם רק אחרי שהזכירו בקהילות. ובפשטות כ"ה גם לענין אמירת מוריד הטל (אף שרשאי היחיד להזכיר טל קודם. ואף גם לענין הפסקה, למנהג שא"א מוריד הטל, שלא רק שיוצא בדיעבד כשלא הזכיר לא גשם ולא טל בשחרית (משנ"ב סי' קיד סק"ג) כ"א שמותר לו להפסיק אף שהציבור לא הפסיקו עדיין – ראה פמ"ג במ"ז סק"ד. ומ"מ, יראה דאף בהפסקה ימתין – פמ"ג בא"א סק"ב. ולכא' כוונתו לענין מנחה, שבמוסף עליו למהר להתפלל, כמ"ש בפמ"ג בא"א סק"ה. או דקאי למנהג שאומרים מוריד הטל במוסף). ומוכרח, שאין הנדונים שוים זל"ז.

ולכא' מקום בראש לחלק יתירה מזו בין דין הזכרת גשמים, דאיכא איסורא להתחיל להזכיר לפני שהכריזו, והוא בכדי שלא יהא אגודות אגודות בהזכרה (ראה בטור בשם הראב"ד), וממילא עליו להתמתין מלהזכיר עד שמתפללים בקהילות [ואולי איכא למשמע מהדא, דלא סגי כשרק מנין א' הכריזו], משא"כ בהפסקה שהיחיד רשאי להפסיק קודם הציבור (וי"א שגם לרבים מותר וראה בב"י), ול"ח בכה"ג לאגודות אגודות, ומה שצריך להפסיק אחרי שהציבור הפסיקו (ושצריך לחזור כשהזכיר גשמים) הוא מדיון סימן קללה. אבל משמעות הפמ"ג בא"א סק"ב שלא לחלק. וראה גם בקיצור שו"ע רס"י יט. (107) ע"פ צורו החיים לתלמיד הרשב"א דרך א סי"ג. וכ"ה סתימת רוב הפוסקים. וכ"פ במשנ"ב סקי"ד סקי"ז.

(108) בלוח כולל חב"ד כתב, שגם אם תיקן עצמו תוך כדי דיבור ואמר מוריד הטל, יחזור לראש הברכה. וכן צריך לעשות לכתחילה. אבל יש חולקים. ולכן, בדיעבד, אם תיקן תוך כדי דיבור **וכבר** אמר השם שבחתימת הברכה, לא יחזור. ויכול להתפלל תפלת נדבה, באם אירע בימות החול.

(109) בלוח כולל חב"ד שאם נזכר אחר שאמר השם שבחתימת הברכה, לפני חתימת "מח' המתים" יאמר "למדני חוקיך", ויחזור לראש הברכה. וכן בנזכר אחר שאמר השם שבחתימת שאר כל הברכות, לפני חתימת הברכה, יאמר "למדני חוקיך" וחזור לראש התפילה, כנ"ל.

אם הזכיר מוריד הגשם, עד שלשים יום בחזקת שהזכירו כמו שהיה רגיל כל ימות החורף¹¹⁰.

אומרים פסוקי מוסף המיוחדים לימים ראשונים של פסח ("ובחדש הראשון"). דיני הטועה, ראה בהערה¹¹¹.

110 (110) בנוגע לאופן חשבון שלושים יום, נתבאר בארוכה במכתב הבד"צ מחודש טבת תשע"ה, וי"ל בע"ה בגליון "באתרא דרב".

111 (111) שכח ולא אמר פסוקי מוסף, ונזכר בטרם שאמר שם השם בחתימת "מקדש ישראל והזמנים", יחזור ויאמר כתיקונו. נזכר לאחר שחתם בשם השם, לא יחזור.

החליף פסוקי ימי החג בפסוקי ימי חול המועד, יחזור ויאמר כתיקונו. אבל אם המשיך ואמר שם השם בהמשך הברכה ("אלקינו ואלקי אבותינו") אינו חוזר (לפי שקרבנותיהן שוין, ולא רק במספרם, אלא היינו הך ממש).

החליף פסוקי מוסף בפסוקי יו"ט אחר, ונזכר בטרם שאמר שם השם בחתימת "מקדש ישראל והזמנים", יחזור ויאמר כתיקונו. [וכן בשאר ימי הפסח].

(ובסתמא) בשיחת ש"פ נצוי" תשמ"ז (בלתי מוגה).

ושם, שאף שלא הזכיר פסוקי קרבנות בכלל יצא – במזכיר קרבן אחר קלקל וגרע טפי. ועד"ה הדין שבהתחיל לומר פסוקים צריך לומר כולם. וכש"כ בשינה וקילקל. ועד"ה כתבו כמה אחרונים (דלקמן). וראה אצלנו בקובץ "באתרא דרב" (מהדו"ב) גליון ג הע' 26 בכיו"ב. וש"ג. [וי"ל דוגמא: אמירת "מוסף ולא מוספי" ביום א' דר"ה שחזור – ראה הגהות רעק"א סתקצ"א סק"ג. מט"א ס"ה. שע"ת שם בשם הלק"ט. אבל במשנ"ב בשעה"צ סק"ו שחזור רק בלא סיים הברכה. ובדה"ח סי' קנא ס"ב, שאינו חוזר כיון שאומר "מלבד עולת החדש" ואומר ג"כ "ושני שעירים". ועד"ה, במוסף שבת ר"ח והזכיר של שבת ולא של ר"ח (או בנדו"ד – של שבת ולא של יו"ט), דלא סגי במש"א ונעשה לפניך קרבנות וכו', שכיון שפירט פסוקי שבת ולא ר"ח גרע – ראה שו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' קס. וראה מה שכתבנו בענין זה בלוח יומי לחנוכה תשע"ו (יום שבת ר"ח). אבל ראה בשו"ת אג"מ או"ח ח"ד סכ"א סק"ג מש"כ לחלק. ושם, אפי' הזכיר של שבת בהברכה. אבל, נ' פשוט שאם אמר "זאת מוספי יום השבת" ולא אמר פסוקי שבת, דיצא. וכ"מ מסתימת האחרונים].

אמנם, דעת רוב הפוסקים שלא יחזור (וכמה מהם כתבו להדיא דל"ג ממי שלא הזכיר פסוקי מוספין כלל) – ראה בכורי סתרנ"ט סק"א. חיי"א כלל כח סט"ז. משנ"ב סי' קח סקל"ח. סתפ"ח סק"ג. ועוד. וכ"פ בשו"ת חבלים בנעימים ח"ב המאסף לחאו"ח סק"ג. מנח"י ח"ח סמ"ט. שבה"ל ח"ד סס"ג. ח"י או"ח סי' שאלה ט (עיי"ש החילוק מקריה"ת שבקרא קרבנות אחרים לא יצא. ועצ"ב. וראה בשו"ת שו"מ שתיארה סכ"ב דאזיל בתר איפכא).

אבל ראה עולת שמואל סי' קג. שו"מ רביעאה ח"ב סי' קח (לחזור כיון שהזכיר מאורע שלא בזמנו. וס"ל דמ"ד דל"ה הפסק הוא רק בתפלת תשלומין. וילה"ע, שלרוע"פ גם בתפלה עיקרית שייך לומר הכי, ולמעשה מתפלל נדבה. אמנם, ביו"ט ל"ש להתפלל נדבה). פת"ש לסי' תרסג (שבסוכות שקרבנות מעכבים זא"ז חוזר. וראה הנסמן שם. ובשו"ת שבה"ל ח"ד שם העיר מפסק הרמב"ם (תו"מ פ"ח ה"ב) שמוספין אין מעכבין זא"ז. וכבר הקשו (ראה מנח"מ מ' שכ) שד' הרמב"ם הם נגד פשוטות הגמ' (מנחות מד, ב) לחלק בין סוכות לשאר המועדים. ובשו"ת מנח"י העיר לנכון מחיי"א כלל כח בנשמ"א סק"א שבמצאו עוד באמצע היום חייבים להקריב, וא"כ הה"נ בתפלה, עיי"ש מש"כ). הנסמן בארחות חיים סתרס"ג סק"א. דע"ת שם (נוטה שייחזור גם בגרע ממספר הקרבנות). משמרת שלום קודינבו בהדרת שלום הספה לסמ"ג. שו"ת עמק התשובה ח"א ס"ב. ח"ו סי' רל. תשוה"נ ח"א סספ"ח. בצה"ח ח"ב סס"ח. רבבות אפרים ח"ו ששד"מ. שו"ת להורות נתן ח"ח סכ"ז (רק שהוסיף במספר הקרבנות).

וקצת ראי' (ראה עד"ז בשו"ת רבבות אפרים שם) ממה שבספרד ל"א פסוקי מוספין דילמא אתי למיטעי, ועדיפא להו לטבטל לכתחילה מנהג קריאת הפסוקים, אף שיוצא רק בדיעבד (וי"א שגם בדיעבד ל"י), ולכאו"ז צ"ל הטעם שבטעה גם בדיעבד לא יצא. אבל בשו"ע אדה"ז סי' תקצא ס"ה הוסיף: ותלבלבל תפלתם. ומ' שבזה שיש חשש טעות לחוד לא סגי לטבטל קריאת הפסוקים.

ובטעה בספיקא דיומא, לכו"ע יצא כשהזכיר יומו, דאנן בקיאין בקביעא דירחא.

ולכאורה מקום לומר, שכשהחליף פסוקי יו"ט אחד בחבירו, והזכיר שם חג אחד להדיא בפסוקי הקרבנות ("פסח לה", וביום הבכורים", וכדומה), דלא יצא, כמו בהזכיר יו"ט אחר בתפלתו. (ולהעיר משו"ע אדה"ז סתפ"ח ס"ב). ואין לומר שכיון שהזכיר במקומו, לא איכפת לו, ועכ"פ ה"ז כמזכיר מאורע שלא בזמנו – שה"ז שקר גמור, לדלדין חוזר ומתפלל נדבה (ואכ"מ), וד"ז ל"ש במוסף. אבל, עפ"ז לכאו"ז נראה שגם באינו מזכיר שם חג אחר, כ"א יום אחר מימי החג, או תאריך אחר בחודש, ה"ז שקר. ומדוע לחלק בכ"ז. ויתירה מזו, מסתבר שגם הזכרת קרבנות אחרים ה"ז שקר, שאומר "זאת מוספי יום חג פלוני נעשה ונקריב וכו' כאמור", ומסיים בענין אחר. והדרינן לסברא קמייא. ראה בעיקרי הד"ט או"ח סי"א. ובשו"ת מנח"י שם בסו"ד ר"ל דל"ה שקר כיון שהיא טעות דמוכח. וצ"ב. וראה גם בשו"ת משנ"ה ח"ז סע"ג באו"א. ועד"ז בשו"ת שרה"מ ח"ג סוסי' לא. ועצ"ע בכ"ז].

טעה והתחיל ברכות אמצעיית של חול או של שבת, צריך לפסוק באמצע הברכה שנוכר בה ולהתחיל ברכה אמצעיית של תפלת מוסף של יום טוב.

הלכתא למשיחא: סך-הכל של הקרבנות להיום [וכן בכל שאר ימי הפסח], שלוש-עשרה קרבנות (ומפורטים בנוסח התפילה, "ונשלמה פרים שפתינו"). וזהו בנוסף לקרבנות הפרטיים שעל כל אחד להביא ביום הראשון של חג: עולת ראייה (אלא שבפועל לא דייקו להקריבם ביום טוב ראשון), שלמי חגיגה, ושלמי שמחה (שחיוב הקרבנות פעם אחת במשך החג - כתשלומין ליום הראשון).

היום, יום ראשון של פסח, החליל מכה לפני המזבח.

בחזרת הש"ץ תפילת טל¹¹². ברכת כהנים.

ברכת כהנים. כשאומרים תיבת יברוך - המתברך ראשו באמצע. ה' - מיסב ראשו לימינו, שהיא שמאל המברך. וישמרך - באמצע. יאר - לשמאלו שהיא ימין המברך וכו'. שלום - ראשו באמצע. אמירת רבש"ע - בשעה שהכהנים מנגנים דוקא, אבל כשאומרים התיבות צריך לשמוע. כשמנגנים ל"וישם" אומרים רבוש"ע... הצדיק. כשמנגנים לתיבת "לך" ואם... אלישע. ל"שלום" וכשם... לטובה. כשאומרים "שלום" - אומרים "ותשמרני ותחנני ותרצני". אדיר במרום אומרים אחר ענית אמן כשעדיין הטלית על פניו.

שש זכירות אחרי התפילה.

קידוש: אתקינן סעודתא (בנוסח המיוחד לשלש רגלים). אלה מועדי. סברי מרנן. בורא פרי הגפן.

מנהגנו לא לצרף הפת דעירוב תבשילין ללחם משנה, כי אם בסעודות שבת¹¹³.

לא בירך שהחיינו בליל הראשון ונזכר למחר אומר בשעה שנזכר.

האנשים אין יוצאים ידי חובת שמחת יו"ט אלא ב[רביעית¹¹⁴] יין (ולכמה דעות: לא במיץ ענבים¹¹⁵) כל יום (וגם בחול המועד). אך אפשר לצאת ידי חובה בשתיית הרביעית מכוס הקידוש¹¹⁶. כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) ג"ע שתה רביעית יין בכל סעודה. והקטנים נותן להם קליות ואגוזים משום שמחת יום טוב.

שמחת יום טוב חייבים מדאורייתא ועם כל זה ודאי אין לבסומי כו' וכמו שכתב הרמב"ם גבי שמחת יום טוב לא ימשך ביין כו'.

מצות עונג יו"ט: צריך לקבוע כל סעודה על היין, דהיינו שישתה יין באמצע סעודתו אם ידו משגת וירבה בבשר¹¹⁷ ויין ומגדנות כפי יכלתו.

112 (ובשיחת ש"פ צו תש"נ (בלתי מוגה) ש"פ מנהג ישראל נאמרת בניגון מיוחד, ושלכן צריך הש"צ להכין א"ע לזה מבעוד מועד.

113 דילמא אכלי להו לפני שגמר להכין צרכי שבת. ועוד להעיר שכל שלא הכין צרכי שבת, א"ר לאכילה. ועד שיש שדנו לאוסרו משום מוקצה מחמת גופו או מצותו (ראה שו"ת תשובה מאהבה ח"ב לשר"ע סי' תקנז. מאמ"ר סתקכ"ז סקט"ז. שבת שמעון ביצה יז, ב ד"ה ואם. שו"ת חלק לוי סי' קלז. מנחת שלמה קמא סי' הע' 3. שש"כ פ"ב הע' סז. שו"ת מגדנות אליהו ארו"ח ח"א סצ"ד סק"ב). ועוד טעם, ראה מהר"י אבובה לטור סרע"א בשם נמוקי"י (ונמצא הוא לפנינו בנמוקי"י ברכות לט, ב. ובעי"ז הוא במאירי שבת קיז, ב) מה שא"ב משום חבילות חבילות, דמצות עירוב כבר אזלה לה. ועפ"ז מובן שביו"ט אין לעשות כן.

114 כ"ה להדיא בתו"א מגילת אסתר צט, א. ובכ"מ. וכבר העירו ממש"כ החינוך מ' לא: דפחות מזה השיעור אינו ראוי ולא יתעורר לב האדם עליו.

115 ראה הלכה יומית אות תשל"א ובמ"מ וציונים לשם בארוכה. ודון מינה ואוקי באתרין.

116 ראה שיחת אחש"פ תשל"א. וכ"מ בתוד"ה ידי יין - פסחים קח, ב. ועוד ענין מצד מצות עונג כדלקמן. ולהעיר משיחת יום ב' דחה"ס תשט"ז בתחילתה. וראה שיחת שמחת ביה"ש תשי"ט. ר"ד בסעודה ליל א' דחה"ס תשכ"ו. ליל א' דחה"פ תשכ"ט.

117 בנוגע לאכילת בשר משום מצות שמחת יו"ט, שאינה חובה אבל מצוה (מדרבנן - ראה שיחת ש"פ האזינו תשל"ח. ר"ח שבת תשמ"א. ש"פ קדושים תשמ"א. ליל ד' דחה"ס תשמ"ז), אם צ"ל בשר בהמה דוקא (ששקו"ט מזה באחרונים. ואכ"מ) - ראה שיחת ש"פ בשלח תשכ"ו. ש"פ בחוקותי תשל"ל.

י"ל ע"י בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | לט

תזכורת: מנהגנו שאין אוכלים עד אחרי כורך של סדר השני מכל המינים הנכנסים בחרוסת ומרור (כגון חסה, חריין, תפוחים, אגוזים וכו'). ברכת המזון כדאמתול.

יש להימנע מלקבוע סעודה משעה עשירית ולמעלה (בשעה 4:17), בכדי שיוכל לאכול סעודת יום טוב שני לתיאבון. ונוהגין קצת בני אדם למעט באכילת מצה ביום ראשון כדי לאכלו בליל שני לתיאבון. ואם שכח או עבר ולא אכל סעודת יום טוב קודם שעה עשירית, יאכלנה אחר כך.

הלכתא למשיחא - אכילת שלמי שמחה ודיני אכילת קדשים - ראה במילואים (ב) בסוף חלק ב'.

מי ששכח לעשות עירוב תבשילין בערב החג, יכול לעשות היום, ביום הראשון של החג, עם תנאי. ויש לשאול רב מורה הוראה כיצד לעשות עירוב תבשילין עם תנאי.

שכח ולא עירב עירוב חצירות מערב יום טוב, יערב היום ומחר על תנאי. ויש לשאול רב מורה הוראה כיצד לעשות עירוב חצירות עם תנאי.

גם כשעשה עירוב תבשילין, מותר לבשל לשבת רק ביום טוב שני (בליל או יום שישי). כמו כן, אסור לבשל מיום ראשון של יו"ט לחבירו, כמובן, כבכל יום טוב.

מנחה: תפלה לשלש רגלים. לא לשכוח "מוריד הטל".

אסור להכין שום דבר לצורך יום שני של חג עד לשעה 8:12. ולדעת אדה"ז – גם ע"י נכרי אסור¹¹⁸.

אור ליום ששי, ליל ב' דחג הפסח

הדלקת נרות (אחרי השעה 8:12) מאש הדלוקה לפני החג. למנהגנו, ניתן להדליק מיד בזמן הנ"ל, ואין מקום וסיבה להמתין בדוקא שלא להדליק עד לפני קידוש.

בהדלקת נרות שתי ברכות: ברכת להדליק נר של יום טוב, שהחיינו.

יש מחמירים שלא להשתמש בנר של יום טוב כדי להדליק עמו נר אחר של חול או להדליק את הגז.

אסור לחמם נר ולדבוקו בפמוט גזירה שמא ימרח (שישפשפנו להחליקו על

ליל הושע"ר תשמ"ה. ר"ד בעת הסעודות ליל ב' דר"ה תשכ"ט.

118) ראה שו"ע אדה"ז ששי"ט סי"ח. ששכ"א ס"ו. סתנ"ה סי"ד. סתנ"ט ס"ב. וראה בפמ"ג סתק"ג בא"א סק"א (נסתפקנו). דע"ת למהרש"ם סתמ"ד ס"א (מסתבר להקל. אבל מש"כ כן בדעת הפמ"ג, צ"ע - ראה פמ"ג סתמ"ד בא"א סק"ה. ובעוד כ"מ, נסמנו לקמן). שו"ת לבושי מרדכי מהדו"ת או"ח סע"ו (אפשר דשרי וצל"ע כעת).

ולהעיר משו"ת נוב"י מהדו"ת סמ"ד ששבות דשבות במקום מצוה הותר רק בשבות קרובה ולא רחוקה. וכבר כתב כן בשו"ת תשב"ץ ח"ב סוס"י קצז. וכ"מ בט"ז סתנ"ה סק"ב - ראה מחה"ש שש"ז סק"ח. וראה א"ר סתנ"ה סק"ג שראוי להחמיר (וצ"ע בא"ר סתנ"ב סק"ב. ע"ו סק"י). בכור"י שם. ערוה"ש שם ס"ג. וכ"פ בחי"א כלל קמח סי"ח. [ובדעת המג"א - ראה סתנ"ה סק"א. סתנ"ב סק"ד (ואדה"ז שם סי"ג ופמ"ג שם) וסק"כ בסופו. סרע"ו סק"ח. סתנ"ה סק"ד (ואדה"ז שם סי"ב). ושם ההיתר משום שבות בביה"ש במקום מצוה. וראה פמ"ג שם). סתנ"ט סק"ב. תק"י סק"ג (ובפמ"ג שם). סתקכ"ז סק"ג (ואדה"ז שם בקו"א סק"ד). מחה"ש שש"א סק"ה בכוונת מג"א שם. תהל"ד ששכ"ה סק"ט בסופו בכוונת מג"א שם סק"א. וראה שו"ת רב פעלים ח"ד סי"א מש"כ ליישב. ועו"ל - ראה מהר"ם בריסק ח"ב סע"ד]. וראה שו"ת כת"ס או"ח סי' קטז. מנחת פתים יו"ד שש"כ. פמ"ג סתקמ"ד בא"א סק"ב. (וראה מנחת פתים שם. תורת חיים סופר או"ח סרמ"ד סק"ד ד"ה ולפמ"ש"כ (י, ד)). משנ"ב סתנ"ד סקמ"ד (ובסקמ"ג שם, התיר במידי דפלוגתא). שם ששי"ג סקנ"ו. שם שש"ל"ג סק"י ויא. וראה מילואים לשו"ת דברי רננה סכ"ו. והעיר שם מראבי"ה הל' עירובין ששצ"א (בראבי"ה השלם - ע' שלו). ולהעיר שבשו"ע אדה"ז שש"ז סק"ג השמיט מלת "בשבת". ושקו"ט בזה. ואכ"מ.

פני שטח הפמוט). גם אסור לחתוך שולי הנר בכדי שיוכל לתוקעו בנקב הפמוט, משום איסור מחתך. אבל מותר לתחוב נר בתוך הפמוט לצורך הדלקת נרות יום טוב, אף שהנר נשחק מעט ואין בזה משום מחתך.

שיירי הנרות וכן הדיסקית שבנרונים¹¹⁹, דינם כמוקצה ואסורים בטלטול¹²⁰. ולכן, יניח מעט שמן בפמוט, ואז מותר לטלטלו, ויטלטלנו עד מקום האשפה, וישליך השיריים באופן ששיירי הנר יפלו ישר לאשפה. בנרונים, שהדיסקית נדבקה לתחתית הכוסית, ולא שייך להוציאם אלא ע"י כלי – אסור לנקותם ולגררם ע"י סכין, כיון שהסכין נעשה לו כיד ארוכה. והעצה לזה, להניח מעט שמן או מים בכוסית בערב יו"ט, שהדיסקית לא תידבק, ואז יכול ביום טוב לטלטל הכוסית כנ"ל עד מקום האשפה, וינער הכוסית באופן שהדיסקית תפול ישר לאשפה.

מעריב כדאתמול, ומתחילין לספור ספירת-העומר תיכף אחר תפילת ערבית [אחרי הלל שלם וקדיש תתקבל] ("היום יום אחד לעומר", "חסד שבחסד", עם שאר הכוונות המפורטות בסידור).

עלינו אחרי ספירת העומר.

מי שלא ספר בלילה, סופר ביום ללא ברכה, ושאר הלילות סופר בברכה. ואם לא ספר גם ביום, יספור שאר הלילות בלא ברכה. המסופק אם חיסר יום, סופר שאר הלילות בברכה.

בשיחת אחרון של פסח תש"ח¹²¹: אין ליובאוויטש האט מען גערופן די טעג בין פסח לשבועות מיט די נעמען פון די ספירות. און מען איז געווען נזהר אין די ימי הספירה צו דערמאנען די ספירות חג"ת נה"מ, עס זאל ניט זיין קיין חשש צו ברכת הספירה.

הלכתא למשיחא: קצירת העומר בעסק גדול, וכל הלילה כשר לקצירה¹²².

פרטי ליל הסדר – ראה לעיל בליל א' (חוץ מזמן אכילת אפיקומן וסיום הסדר, כדלהלן).

בשיחת ליל ב' דחה"פ תשי"א: כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר שאביו כ"ק אדנ"ע היה נוהג להתחיל את הסדר השני בשעה התשיעית ולסיימו כמה שעות לאחרי חצות. וכיון שחייב אדם לומר בלשון רבו. . צריכים כל התלמידים המקושרים והשייכים אל הרבי – להתנהג בסדר ההנהגה של הרבי. ובנידון דידן, בנוגע לעריכת הסדר השני – שיש להתחיל בשעה התשיעית ולסיים כמה שעות לאחר חצות. בסדר הראשון היה כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע מדייק לאכול את האפיקומן לפני חצות, אבל בסדר השני לא היה מדייק בזה, והיה אוכל את האפיקומן לאחר חצות. וכן היה נוהג כ"ק מו"ח אדמו"ר וכיון שכן נהגו כ"ק מו"ח אדמו"ר וכ"ק אדנ"ע, מובן שכן נהגו גם רבותינו נשיאינו שלפנ"ז. – על-פי נגלה בשו"ע כו', לא מצינו טעם לחלק בזמן אכילת האפיקומן בין הסדר הראשון לסדר השני, אבל, מובן וגם פשוט שכיון שכך נהגו רבותינו נשיאינו, בודאי היה להם טעם על זה על-פי פנימיות הענינים. ומלבד הטעמים הפנימיים שבזה, ישנו גם הטעם הפשוט – שבסדר השני היו

119) אף שמותר לנקות את הפמוט, ואין בזה משום תיקון כלי, וכן המשתמשים בנרונים בתוך כוסיות זכוכית, שמותר להם לנקות את הכוסית מדיסקית המתכת של הנרונים שנדבקה לתחתית כוסית-הזכוכית בכדי להניח במקומה נר חדש.

120) בזמנינו שאינם עומדים לתשמיש אחר. וגם בזמנם, כתב אדה"ז, שאף שמעיקר הדין אינם מוקצה, נכון ליהרר שלא לטלטלם כי אם לצורך הרבה. וגם אין להתיר לטלטלם משום צורך אוכל נפש מכמה טעמים. ואכ"מ.

121) סה"ש תש"ח ע' 223.

122) פרטים ברמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ז.

יו"ל ע"י בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | מא

נוהגים להאריך בביאור ההגדה, ובמילא היתה מתאחרת אכילת האפיקומן עד לאחר חצות.

אחרי כורך של סדר השני אפשר לאכול מכל המינים הנכנסים בחרוסת ומרור.

בספר השיחות¹²³ מובא שיש נוהגין לומר ולקרות שיר השירים בזמנים מסויימים במשך השנה. ולפי מנהג חב"ד – אין אומרים זה (אפילו בלי ברכה) [מלבד יוצא מן הכלל שיש נוהגין לומר שה"ש בליל הסדר, ובפרט בליל שני – כפי שנהג אאמו"ר ז"ל].

ליל ב' דחג המצות קריאת שמע שעל המטה כמו בכל יום טוב.

יום ועש"ק, ב' דחג הפסח

סוף זמן קריאת שמע בשעה 9:38.

שחרית (עם "מוריד הטל") ומוסף כדאיתמול (מלבד תפילת טל). קידוש כדאיתמול.

טוב לעשות איזה דבר בסעודה ביום שני לזכר לסעודת אסתר שהיתה ביום זה שבו ביום נתלה המן¹²⁴. מסופר שבסעודת חג הפסח תשכ"ט אמר כ"ק אד"ש שאין הכוונה לשינוי אלא להוספה, וכששאלו במה מתבטאת ההוספה, באכילה, בניגון או באמירת "לחיים", ענה: יכולים אתם לעשות את כל השלושה...

הלכתא למשיחא: הקרבת קרבן עומר. פרטי' ברמב"ם הל' תמידין ומוספין כנ"ל¹²⁵.

אם שכח ולא ספר בלילה סופר ביום בלא ברכה.

מסכת סוטה, דף ליום. היום הראשון לעומר מכוון לדף השער של המסכת "שאז קורא ולומד שמה של המסכת ב"דף-השער", ומחליט ומכריז שלמחרתו מתחיל ללמוד דף ליום דף ליום¹²⁶.

אין קוראים שנים מקרא ואחד תרגום בערב שבת, כפשוט¹²⁷.

צריך לסיים לבשל את כל התבשילים לשבת בעוד היום גדול, באופן שתהיה אפשרות לאכול מהם כבר היום, בערב שבת קודש, כי בלא זה יש איסור הכנה מיו"ט לשבת. ואם כי יש מקום להקל כשנתבשל כחצי בשולו לפני כניסת השבת¹²⁸ כדאי להחמיר¹²⁹. אדמו"ר הזקן מביא שנהגו מקדם להתפלל ערבית בערב שבת ביו"ט מאוד מוקדם כדי שיגמרו את כל התבשילים מוקדם.

העירוב מועיל רק לצרכי סעודה, כולל הדחת כלי סעודה והדלקת נרות ולכן אסור להכין את הטלית או הס"ת ביו"ט שיהי' מוכן לשבת במקום הנכון¹³⁰.

לזכור לעשות כל ההכנות הנדרשות לשבת קודש, כמו ה"בלעך" וכו', ולסדר הכל לפני כניסת שבת.

123) תש"ג ח"ב ע' 664 בהערה.

124) ונתבאר בארוכה בלקוטי שיחות כרך ג ע' 1016.

125) ומה שאין מזכירים בקריאת התורה ובמוספי היום פרשת קרבן עומר, וכן פרשת שתה"ל בחגה"ש, נתבאר בארוכה בכינוס תורה אסרו חגה"ש תשע"ד.

126) נתבאר בשיחות קודש: ערב חגה"ש תשמ"ג. ש"פ במדבר תשמ"ה. ש"פ קדושים תשמ"ו.

127) וכמפורש גם בסה"ש תנש"א ח"ב ע' 427 הערה 7. אבל להעיר משיחת יום ב' דחגה"ש תשמ"ו שיש שנהגו בזה.

128) פמ"ג במ"ז סוס"י רנט. ובכ"מ. ועוד. וי"א - כשליש. והארחנו מזה במק"א.

129) הגרז"ש ז"ל דווארקיין. וראה גם פמ"ג בפתיחה להל' שבת בסופה. פתיחה להל' יו"ט פ"א אות יז.

130) שוע"ר סתק"ג ס"ג.

ידוע השק"ט לענין טבילת טהרה לש"ק. ואכ"מ¹³¹.
 במנחה: פתח אליהו (ואין אומרים הודו). ידיד נפש. מנחה כדאיתמול.
 מנחה לשלש רגלים.

מצוה על כל אדם שימשמש בבגדיו ערב שבת סמוך לחשכה שלא יהיה בהם
 דבר שאסור לצאת בו בשבת (בפרט שביום טוב הותרה הוצאה לצורך יום
 טוב).

הלכתא למשיחא: כשישראל בישוב¹³², יום טוב שחל להיות בערב שבת¹³³
 תוקעין ולא מבדילין.

פרטי דינים בקשר להכנת הנרות להדלקה – ראה לעיל ליל ב' דחג הפסח.
 הדלקת נרות בשעה 7:12 (18 דקות לפני השקיעה) מאש הדלוקה לפני החג.
 אם איחרו את הזמן, אין להדליק בשבת חס ושלום מאש דולקת. הברכה:
 להדליק נר של שבת קודש. אם טעתה – ראה בהערה¹³⁴.

131) ולהעיר מהמשך תרס"ו ע' שפז: "כמו כן מקדושת יו"ט לקדושת שבת צריכים טבילה במקוה
 כמ"ש בכתבי האריז"ל".

132) כ"ה בשו"ע (ודאדה"ז) או"ח סרנ"ו. ול' הרמב"ם (שבת פ"ה הי"ח) מדינות ועיירות של ישראל
 – משמע רק כשהן תח"י ישראל. ובמער"ק שם שגם בבבל תוקעין, באם העיירות של ישראל, וכדמוכח
 בשבת לה, ב. אבל בס' החילוקים בין אנשי מזרח ובני א"י (סנ"ד) שבני בבל אינן תוקעין. ואולי בזמנם
 הפסיקו בני בבל לתקוע.

ולהעיר שבתוס' סוכה ג, ב ד"ה דרבנן מ' שגם התקיעות להבטיל ממלאכה הן צורך מקדש שהתירום
 משום שבות במקדש, עייש"ה. ועוד להעיר שאי"ז רק בגדר הכרזה, כ"א דין תקיעות ממש, כשאר
 תקיעות שבמקדש, כדמוכח בתוס' ערכין י, א ד"ה אין שדנו בדיני הפסק.

– בטעם שאין תוקעין בזמנינו – ראה כה"ח סרנ"ו סק"א בשם רוח חיים שם. שו"ת רשב"ן או"ח סי'
 קלו. אורה ושמחה שבת פ"ה הי"ח. חי' ר' גדלי' שבת ס"א. חוט שני שבת פ"ט סק"א.

133) והתירו שבות קל כזה משום כבוד שבת.

אופן התקיעה להבדיל בין יו"ט לשבת (דבעי שינוי משאר ערבי שבתות) – תוקע ומריע בנשימה אחת,
 ומ"מ מפסיק בינתיים (כשיטת רב אסי – חולין כו, ב ובפירש"י ד"ב בנשימה. וכ"מ בשו"ת תרוה"ד סוסי'
 קמב. חי' הצ"צ ר"ה פ"ד ד"ה שלש עו, ג).

לסדר התקיעות ביו"ט שחל בערב שבת – ראה פי' קדמון ממצרים שבת פ"ה הכ"א. מרכה"מ שם.
 ולהעיר ממשנ"ב סרנ"ו בבה"ל ד"ה והוא.

134) אם טעתה ואמרה להדליק "נר של יום טוב", אם נזכרה תוך כדי דיבור חוזרת ואומרת "של שבת
 קודש". לאחר כדי דיבור – לא יצאה, וחוזרת ומברכת כל זמן שהנרות דולקות.